

הישיבה המאתיים-ושבעים וארבע של הכנסת השמינית

יום שני, ו' אדר ב' תשל"ו (8 מארס 1976)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם: (1) חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת ארי אג" קורניו, יוחנן בדר, שלמה יעקב גרוס, ליאון דיציאן, יגאל הורביץ, משה ורטמן, הלל זיידל, דב זכין, אביעד יפה, אברהם מלמד ושמחה פרידמן; (2) חוק הבחירות לכנסת התשיעית (הצבעה במכשיר הצבעה), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת ארי אנקוריון, יוחנן בדר, שלמה יעקב גרוס, ליאון דיציאן, יגאל הורביץ, משה ורטמן, הלל זיידל, דב זכין, אביעד יפה, אברהם מלמד ושמחה פרידמן; (3) חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת שמחה ארליך; (4) חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת חיים קורפו; (5) חוק המסחר ההוגן ברכב משומש, תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת זלמן שובל; (6) חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 25), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת משה נסים ויחזקאל פלומין.

הו"ר י. ישעיהו: חברי הכנסת, הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: (א) חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 3), תשי"ג-1963, (תיקון מס' 3), תשל"ו-1976. (ב) מטעם חברי הכנסת: (1) חוק התיקון פקודת התעבורה (מס' 14), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת יצחק גולן, אברהם מלמד, יחזקאל פלומין ודוד קורן; (2) חוק רשות הרבים (שמירה על נקיון), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת שלום לוי ויוסף תמיר; (3) חוק הרשויות המקומיות שלום על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו-1976, מטעם חברי-הכנסת מנחם ידיד.

ב. תוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976; תוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976 * (קריאה ראשונה)

הלאומי יעלה ב-3% וסופו שירד ב-2%; לשנה הבאה מתכנן האוצר גידול התוצר הלאומי רק ב-1%. מש" מע, שבמציאות המצב שלנו בתום השנה יהיה הרבה יותר גרוע מאשר בשנה הקודמת. אם יתכננו עליית ייצור של 3% וסופה שירד ב-2%, כאשר יתכננו עלייה ב-1% — סופה של הירידה מי ישרנו? אין הוכחה בולטת יותר מהמספרים הללו, המופיעים בתקציב עצמו ומצביעים על הקפאון שעלול לשרור בשנה הבאה במשק.

ההוכחה השנייה להקפאת הצמיחה הכלכלית — שהיא גם כלכלית וגם חברתית — בולטת מטבלאות כוח-האדם והתעסוקה במסמך התקציב הלאומי 1976. בלוח מס' 4 נקבע במפורש, במספרים הרשומים שם, ש" כוח העבודה במשק — זאת אומרת, הפוטנציאל של העובדים במשק — יגדל ב-20,000, וכי מספר הבל-

הו"ר י. ישעיהו: חברי הכנסת, אנו ממשכים — ואני מקווה שניסיים היום — את הדיון בחוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976, וחוק תקציב-הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976. רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל, ואחריו לחברי-הכנסת הלוי.

מאיר פעיל (מוקד): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבשורה הבריטית ביותר בתקציב החדש לשנת 1976 היא הקפאת הצמיחה הכלכלית והפחתת שירותי הרווחה לציבור. זו הסיסמה המתארת, לפי דעתי, את התקציב הזה בדרך הקצרה והקולעת ביותר.

הקפאת הצמיחה הכלכלית, משמע — אתן רק הוכחה אחת: לקראת השנה החולפת תוכנן שהתוצר

חברת כ"א, ישיבה רע"ד

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (פעיל, בן-אהרן, ישעיהו, רונן) —

על כולן נאחת אשר עומדות להינחת על ראשם של פשוטי העם מאפרייל הקרוב.

המכה הראשונה היא התייקרות מצרכי היסוד, ב- עיקר בגלל ביטול חלק ניכר מהסובסידיות. המכה השנייה — העלאת מסים עירוניים באחוזים ניכרים, ועל כך אין פלוגתא. המכה השלישית — העלאת מסי העקיפין, עם או בלי מס ערך מוסף העומד להינחת עלינו בחודש יוני, אבל בפועל יתחיל הדבר כבר בחודש אפריל, וביוני יהיה ברור לכל אזרח בישראל שחלק גדול מהסתורות שהוא קונה הן הרבה יותר יקרות. המכה הרביעית — העלאת מסי ההסתדרות, כביטוי להתייקרות של שירותי הבריאות, כי עיקר ההעלאה היא בשביל קופת-ההולים. אני מניח שגם בקופות-החולים האחרות יעלו המסים. העלאת מסי ההסתדרות היא איפוא פונקציה של המגמה להטיל חלק גדול מעול קיום שירותי הבריאות על פשוטי העם. המכה החמישית — העלאת התשלומים לביטוח הלאומי. זה יכול היה להיות דבר לא רע, אבל הייתי אומר שבהעלאה זו כרוכה חוצפה כפולה ומכופלת. האוצר החליט להעלות את דמי הביטוח הלאומי; היינו יכולים להתחבב, לפחות, חלק גדול מהכספים הנגבים אילו נוצל עלי-ידי הממשלה למתן שירותי רווחה, כפי שדובר בוועדת החינוך — לדוגמה, למפעל ההזנה בבתי-הספר. אבל לא ולא. האוצר רוצה שאת התשלומים הנוספים שייאספו במוסד לביטוח לאומי, ויגיעו ל-0.6 מיליארד לירוה, יעביר המוסד לביטוח לאומי לאוצר כתשלומי מס. האוצר מתנגד בתוקף לרעיון של מימון מפעל ההזנה על-ידי המוסד לביטוח לאומי, בניגוד לרצון של חלק גדול מחברי ועדת החינוך והתרבות ובניגוד להמלצה של המוסד לביטוח לאומי עצמו. יש כאן מכה — יעלו את התשלומים לביטוח הלאומי, ומכה זו תהפך למס, כאשר העודף לא יתור לשירותים לציבור.

המכה השישית — העלאת מחירי הדלק. המכה השביעית — העלאת מחירי החשמל. המכה השמינית — העלאת מחירי התחבורה. המכה התשיעית — העלאת מחירי המים. המכה העשירית — העלאת התעריפים של שירותי התקשורת כולם — מכתבים, ראדיו, טלפון.

יצחק בן-אהרן (המערך):

איפה המכה האחת-עשרה? זהו הנאום שלך.

מאיר פעיל (מוקד):

וזה לא מכה כל כך רעה. מה גם שבתוככי לבך אתה מסכים כמעט לכל מה שאני אומר.

דומני שמנקודת מבט של האזרח הפשוט — ואלה רוב בני העם היושב בציון — התקציב מזמין מהומות ואלימות. אני רוצה לסיים בשני משפטים, כי עומד עלי יושב-ראש הכנסת ומבקש שאסיים.

היו"ר י. ישעיהו:

זהו השעון שעומד עליך.

מאיר פעיל (מוקד):

בשנים קודמות יכולתי לדבר תמש-עשרה ועשרים דקות בדיון על התקציב.

אליעזר רונן (המערך):

זהו ממלכת שינוי.

תימועסקים יגדל ב-19,000. משמע, שכל התוספת ל- פוטנציאל העובדים במשק בשנה הבאה כולה, פרט ל-1,000 איש, נדונה, על-פי הטבלה של בנק ישראל והאוצר, להיות מובטלים. מה גם שהמספר המתוכנן המלא של המובטלים יגיע, לפי אותה טבלה ואתה תחזית, ל-56,000, שהם 5% מכלל כוח העבודה במשק. זה מתוכנן. איש איננו יודע מה יתרחש בפועל. אני יכול רק להניח שיכול להיות יותר גרוע. דומה שעצם הנתונים הללו של התקציב מזמינים ומבשרים הפגנות ואלימות בשנה הבאה. רק מספרים אלה. אני חוזר: הקפאון במשק מסתמן בעצם הנתונים הרשמיים לא להגדיל את התוצר הלאומי ומעצם הנתונים של הגידול באבטלה. הדבר ה"מבריק" ביותר שם, לדעתי, הוא שכל הפוטנציאל של כוח-אדם אשר ייתוסף במשק בשנה הבאה, כ-20,000, על-פי אותן טבלאות, חופף כמעט את מספר המובטלים אשר ייתוספו בשנה הבאה.

עד כאן הטיעון בעניין הקפאת המשק, שהוא דבר חמור כשהוא לעצמו. בסקירה הקצרה שהבאתי מה- מספרים של האוצר ושל בנק ישראל התייחסתי ל- עניין המובטלים. אני רוצה להפנות עתה את תשומת-הלב לשירותי רווחה. מה נותן התקציב בשנה הבאה לשירותי הרווחה? על אף האינפלציה וההתייקרות המתכננת, אליבא דשר האוצר, ב-25%, ואליבא דבנק ישראל, אשר הגיע לפשרה עם שר האוצר, ל-32%; על אף ההתייקרות הצפויה, הנעה בין 25% ל-32% אליבא דקברניטי הכלכלה, מקציבים בשנת 1976 לשירותי רווחה כ-400 מיליון לירות פחות מאשר בשנה שבה אנו חיים היום; בעוד שאם היינו מחשבים רק את שיעורי התייקרות ששר האוצר נוקב בהם, הינו 25%, צריך היה להוסיף לשירותי הרווחה, כדי שיוכלו להישאר על אותה רמה כמו השנה, כ-2 מיליארד לירות. את המספרים האלה לקחתי מדו"ח ה- מוסד הכלכלי של ההסתדרות. לא אני המצאתי אותם. כולם מופיעים שם בכתובים. מכל מקום, במועד, במספרים עצמם, מתוכננת פגיעה קשה בשירותי הרווחה בשנה הבאה — בחינוך, בסעד, בבריאות. אני בטוח שאספיק אחד במשק לא ייפגע, וזהו משרד הדתות. עליו ישמרו. זהו קודש הקודשים הבא לאחר הבטחון. כל השאר ייפגע.

התופעה החמורה השלישית בתקציב הוא הגרעון המתוכנן של כמעט 3 מיליארד לירות, שמחליטים, בידעין, לכסות אותו על-ידי הדפסת כסף, המכונה בשם היפה "הזרמה". פשוט ידפיסו כסף. ואם מתוכנן גרעון של 3 מיליארד לירות, הרי סופו מי ישורנו. השנה הוא החל, לפי התיכנון, ב-1.5 או 2 מיליארד לירות, ונגמר לפי חישובי הכלכלנים בהדפסת 7 מיליארד לירות. וכדי לשבר את העין על הפגיעות שתיינה בשירותי הרווחה, דומני שאפשר לומר כך: לקראת אפריל הקרוב, הוא חודש ניסן, הוסיפה ממשלת ישראל נספח של עשר מכות חדשות להגדה של פסח של פשוטי העם בישראל. אמנה את המכות. שכל אחת מהן כבדה; הייתי יכול למנות אותן ולהוסיף לאחר כל אחת מהן את המלה "דיינו" לפי הנוסח שבגדה. על כל אחת ניתן לומר "דיינו", קל-חומר

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976 ; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (ישעיהו, פעיל, רבינוביץ, רונן, שוסטק, אלוני) —

היו"ר י. ישעיהו :

פרוטקציה —

מאיר פעיל (מוקד) :

זה היה כחוק.

מאיר פעיל (מוקד) :

החשבון שעשיתי מראה שיש אפשרות להעביר מחשבון ההוצאות לחשבון ההכנסות שהגשמת לנו 6-7-8 מיליארד לירות, תוך חסכון של 3 מיליארד, ואת השאר להשקיע בתקציבים של שירותי רווחה.

אם אין לכם אומץ לעשות את השינוי הזה, אם תנסו להגשים את כל ההחלטות של הממשלה הזאת המכוונות כלפי פשוטי העם — תגרמו במוידיכם להתקוממויות. לא יהיה לכם כוח להגשים אותן — אתם מביאים את המשק למצב כזה שאינני יודע אם תוך שנה, שנתיים, לא יגיע לתוהו ובוהו בנוסח שנות ה-20 באירופה.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלוי. איננו רשות הדיבור לחבר-הכנסת רונן, ואחריו לחבר-הכנסת הדר (הורביץ).

אליעזר רונן (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר הדברים שהופיעו כבר בדיון על התקציב קשה להוסיף לכאן ולכאן. אנסה להעיר הערות נוספות מספר.

אדוני שר האוצר, אני מתויק בידי מסמך אשר אמנם עשוי מנייר, אבל הוא חם בידיים, הוא כמעט שורף את הידיים. זהו מסמך חמור מאוד. הוא נקרא "תכנית למשק הלאומי 1976-1980".

אליעזר שופטק (הליכוד) :

אתה לא שוכח שאתה בקואליציה ?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

השאלה היא איך מצביעים, לא מה אומרים. להגיד מותר הכל, להצביע צריך בסדר.

מתתיהו דרובלס (הליכוד) :

מי הוציא את המסמך הזה ?

אליעזר רונן (המערך) :

אם היית מאפשר לי להמשיך, היית שומע. המסמך הזה הוצא על-ידי הרשות לתיכנון כלכלי במשרד האוצר, אך לא המסמך חמור, אלא המסמך מבהיר את חומרת מצבנו וחומרת הבעיות אשר עומדות בפנינו.

צר לי מאוד שאנחנו, בכנסת, נוסף על הדיון על התקציב, איננו מוצאים זמן במליאה להקדיש ישיבה מיוחדת של המליאה לדון בנושא : תכנית פיתוח המשק לשנים 1976-1980. כי אי אפשר לדון בבעיות אשר עומדות בפנינו בשנה זו מבלי לראות אותן לאור הפרספקטיבה ארוכת-הטווח של השנים הבאות.

אינני יודע, אדוני שר האוצר, האם למשרד האוצר חדרה עמוקות ההכרה של המצב שהמשק שלנו נתון בו.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אנחנו מדברים על כך.

אליעזר רונן (המערך) :

דיברתי על ההכרה העמוקה של חומרת מצבנו. אדוני שר האוצר, כאשר אני רואה את התקציב ואת המדיניות

אני רוצה להגיד לכבוד שר האוצר ולחברי הכנסת, שאין זה נכון שאין מניין להשיג כסף. אני חושב שצודק פרופסור ברונן, האומר שאת הגרעון של 3 מיליארד לירות, פירושו הדפסת כסף, צריך לבטל. רצוני לומר, לך, אדוני שר האוצר, שאם תיענה להפצרות של החתום מטה — — —

שר-האוצר י. רבינוביץ :

הוא לא הצביע על הכנסה.

מאיר פעיל (מוקד) :

אילו הייתי פרופסור ברונן, הייתי יועץ שלך. אבל אינני פרופסור ברונן ואינני מתכוון להיות יועץ. יש לי ביקורת הרבה יותר קשה על התקציב מאשר לפרו-ספור ברונן. אני רוצה שתדע שאפשר "לגרד" מהחשבון שהגשת סכומים מסעיפי ההוצאה ולהעבירם להכנסה, ולא יקרה שום דבר.

אני חוזר על ההצעה שלי מלפני שנה ושנתיים : את תקציב הבטחון, שאתם מגדילים, חייבים לקצץ ב-3-4-5 מיליארד לירות. חייבים לעשות זאת, אפילו אם שר הבטחון יקפוץ ויעשה שמיניות באוויר. זה רק יועיל לבטחון. הגיע הזמן, שר האוצר, שתשנה את מדיניות המסים שלך. כשם שידעת בכוח רב "להתלבש" על הציבור, על "עמך", הואל נא "להתלבש" על בעלי ההון על בעלי הממון, על הבנקים — לא מכבר קיבלנו חש-בון איך נראים מאזניהם לשנה החולפת — ועל בעלי ההכנסות הגבוהות. ואחרון אחרון חביב : ייתכן מאוד שאותה מידה של חוסר רגישות שממשלת ישראל הנוכחית מתייחסת בה אל אותו אדם פשוט ומוכנה להנחית עליו את 10 המכות שמנתי, אם תבוא לביטוי במדיניות של יד חזקה דווקא לגבי שוק ההון, יכולה לחסוך לכם כבר השנה 4-5 מיליארד לירות. אני אגיד לך איך :

די אם תחליט ותודיע שחלק מהחוב הלאומי הפנימי שאתה חייב בשם המדינה, 9-10 מיליארד כדי לכסות את הקרנות ואת הריבית של האיגרות הצמודות, תדחה את פרעונן ל-10 שנים הצמדה של 70%. מה יקרה ? אתה חרד שלא יירשמו במידה מספקת בעלי איגרות חדשות. תבדוק את התקציב ותראה כמה חובות אתה משלם וכמה כספים אתה מקבל. יתברר לך שהמאזן של ההכנסות לא עלה על 2 מיליארד לירות. עוד שנה, שנתיים, נגיע למצב כזה שמה שתצטרכו לשלם כהחזרת חובות על האיגרות יתחיל לעבור את מה שאתם מקווים לקבל מהאיגרות. רעיון האיגרות הצמודות אבד עליו כלח. ואם ממשלת ישראל לא תמצא דרך להיפטר מהרעה החולה הזאת בעון, כפי שאתם מתימרים לטפל בכעיות אחרות — — —

היו"ר י. ישעיהו :

אתה חייב לגמור. תן לנהל את הישיבות בשקט ובסדר.

דיים ואמצעים. למה אני מתכוון? — אתן דוגמה בקי" צור, ואשאל אותך, אדוני שר האוצר, ואשאל גם את עצמנו: בואו נעשה תרגיל, אולי דמיוני, אולי של מדע דמיוני, ונעשה מערכת אחרת, קצת שונה מאותה מערכת המוצגת לפנינו. אם המצב באמת הוא חמור כל כך, אם באמת אנחנו על פי התהום, ומתבקשות כל ההצעות שהבאת לפנינו כאן, ייתכן שמתבקשים אנו בתקופה זו להוריד את רמת החיים של חלק גדול מה אוכלוסייה, ואת רמת השירותים הסוציאליים; ייתכן — אם אנו על פי התהום, אם אנו מוציאים 33 מיליארד לירות לבטחון, שצריך לקיים אותו, ויש לנו חובות שצריך לשלמם. אבל אם המצב הוא כזה והוא מחייב להוריד שכר של 20,000 עובדים ולהקפיא את השכר של יתר העובדים ויש צורך לא להרחיב את השירותים אלא לצמצמם, אם באמת הגענו עד לידי כך, וייתכן שהגענו עד לידי כך — מדוע האדישות, הוותרנות, כלפי סוגי פעילות בסקטורים אחרים? מדוע בעצם התקופה הזאת, כשאנחנו אומרים שהרפורמה מתבצעת, אנחנו מורידים את מס ההכנסה לחברות המאושרות מ-52% ל-49%? ומדוע בתקופה זו אנחנו ממשיכים לתת הלי וואות לא כפי שאתה הצעת, ב-19%, אלא ב-17%? האם לא היה מקל על התקציב שלך אם הריבית שהיית מקבל על ההלוואות המסובסדות הייתה ב-2%, 3%, 4% גבוהה יותר? אנו על פי התהום? המצב חמור? צריך במצב זה לתת במרכז הארץ הלוואות ב-14% ריבית, כשאתה יודע שהאינפלציה תהיה 30% בשנה הקרובה? אנחנו מאשרים בוועדת הכספים ערבויות להלוואות בריבית של 6%—8%, עוד השנה. איפה התי- הום? איפה מאון התשלומים? איפה היצוא?

ייתכן מאוד שצריך לצמצם את מספר הכיתות בבתי- הספר, וצריך לצמצם את ההזנה לילדים, ייתכן. אבל אם הכרח הוא — אני אולי צריך גם להעלות את הריבית למי שמקבל בתקופה הזאת הלוואות מהמדינה, בתקופה הזאת של שנה-שנתיים כאשר אנו על הסף? הממשלה לא קיבלה את הצעתך להעלות את שיעור הריבית; היא הורידה אותו. אם בתקופה הזאת מדובר שאנחנו מהלכים על פי התהום — מדוע על איגרות-החוב הצמודות, הקיימות ברשות פרטית, אי-אפשר להטיל מס על הפרשי הצמדה של 30%, לא רטרואקטיבית, אבל מהיום והלאה?

יגאל הורביץ (הליכוד):
למה רק ברשות פרטית?

אליעזר רונן (המערך):
על כל איגרות-החוב.

יגאל הורביץ (הליכוד):
כך תדבר.

אליעזר רונן (המערך):

אתה יודע זאת, חברי-הכנסת הורביץ, יש 80 מיל- יארד לירות איגרות-חוב, 90 מיליארד לירות. ואני טוען לגבי איגרות-חוב: הפרשי הצמדה, ייתכן שצריך לעודד תכניות חסכון לטווח ארוך. ייתכן מאוד שאפשר להג- פיק איגרות, אך על-שם, בסכום מוגבל, אבל לתת לכל הציבור איגרת, נייר שהוא סחיר במאה-אחוז, מוצ-

הכלכלית, סבורני שההכרה הזאת, כפי שאתה מבטא או- תה לפעמים, על סף איוז תהום אנחנו מתהלכים ובמרכז איזה ציקלון אנחנו נתונים — ההכרה הזאת אמנם מוצאת את ביטויה בהכרזות, אבל אינני סבור שהיא חדרה עמוקות לתודעה. כי אם כך היה הדבר, האם אפשר היה להסתפק ביעדים של המשק כפי ששורטטו בתקציב הלאומי לשנת 1976? האם אנחנו, במצבנו, יכולים להס- תפק בעמידה במקום בגרעון במאזן התשלומים? האם אנחנו, במצבנו, יכולים להסתפק ביעד של שמירת 1 מיליארד דולר ביתרות מטבע-הון בסוף השנה הבאה ואף בסוף 1980, יתרות הפסקות לחודש אחד של יבוא? האם אנחנו יכולים להסתפק בכך שהיצוא יגדל ריאלית ב-7%?

הייתי מוסיף ואומר: האם במצב זה אנחנו יכולים להפסיק את הצמיחה הכלכלית? אנשים יגידו שזהו שלב- מעבר להמשך הצמיחה. אני נמנה עם אלה הטוענים שהפסקת הצמיחה הכלכלית במשך שלוש שנים היא מחיר כלכלי יקר מדי בעד השגת המטרות הכלכליות שאנו מדברים עליהן. התוצר הלאומי שלנו מגיע ל-90 מיליארד לירות, אנחנו יכולים ומסוגלים, במלאי ההון שעומד לרשותנו, בתוספת כוח-אדם ובתוספת פרוין- להגדיל תוצר זה משנה לשנה בשיעור הנע בין 8% ל-10%; כלומר, לייצר יותר נכסים ממשיים, להוסיף לעושר הניתן לחלוקה 7—8 מיליארד לירות. במקום זה אנחנו מפסיקים את הייצור הזה, מוותרים עליו לשנתיים, שלוש שנים, מוותרים על ייצור של 25 מיליארד לירות אשר יכלנו להקדיש אותן הן לתוספת היצוא, אולי גם לתו- ספת עוצמה בטחונית ולשירותי חברה.

יש הטוענים שיש להפסיק את הצמיחה או למתן אותה. ייתכן, אם רוצים לעבור מייצור לשוק המקומי לייצור ליצוא ייתכן שאיננו יכולים לייצר כל שנה 10% יותר. אולי צריך להסתפק בגידול בשיעור 5% בשנה אחת; "לקרר" את המשק. אבל לדרוך במקום 3 שנים? לדעתי, אין זה הכרחי. יש אפשרות בידי הממשלה, אשר ברשותה אמצעי שליטה והכוונה רחבים, כגון תקציב, השווה כמעט בגדלו לתוצר הלאומי, וסמכות להטלת מסים כפי שיש לה, ומעורבותה בשוק ההון היא כפי שהיא — יש ביכולתה של הממשלה הזאת לבצע את הפעולות האלה באופן יותר יעיל מבחינת המשק כולו.

אני סבור, אדוני שר האוצר, שאיננו מבחינים בין אמצעים ומטרות, ומדברים בעירובייה על שני הדברים הללו. מדברים על מסים כמטרה; מדברים על הורדת רמת החיים כמטרה; מדברים על איגרות-חוב, שיכניסו 8 מיליארד לירות אל 12 מיליארד לירות, כמטרה של המשק. אלו אינן מטרות. המטרה שלנו בפעילות הכל- כלית היא קודם כל לפתח את המשק, להגדיל את רווחתם של התושבים, לפתח אותו כדי שיהיה מסוגל לקלוט רבבות עולים, להעלות את רמת החיים של האוכלוסייה — לא להוריד אותה, לאפשר להעלותה — לקיים משק שיכול לשאת בעול הבטחון, ולא-אחרון-אחרון חביב-ה- ב, אבל לא אחרון: לצמצם את הפערים החברתיים ול- העלות את רמתן של השכבות הנחשלות. אלו הן המט- רות של המשק הלאומי.

אדוני שר האוצר, קיבלנו את חוברת התקציב ה-ל- אומי, אך אינני רואה שיש לפני אלטרנטיבות של יע-

מד במאה-אחוז, עלום-שם במאה-אחוז, פטור ממס הכנסה במאה-אחוז — דבר שאינו קיים בשום מדינה — זה לא תורם לחסכון, זה לא תורם לתקציב, זה לא תורם להשקעות.

אליעזר שופטק (הליכוד) :

כמה יש כאלה בין ה-80 מיליארד ? אתה הרי יודע שזה רק מיליארד אחד.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

למה רק איגרות ברשות פרטית ?

אליעזר רונן (המערך) :

חבר-הכנסת הורביץ, אמרתי שאני מתכוון לכל איגרות-החוב. אתה רוצה לשאול אותי עוד פעם ? אני מתכוון לכל איגרות-החוב. עוד פעם ? אני חייב לחזור שלוש פעמים ?

אבל, חבר-הכנסת הורביץ, אם נדבר אפילו רק על אלו שבדיים הפרטיות — 30 מיליארד, וזה רכוש כמו כל רכוש אחר — ונטיל עליהן מס שנתי של 2%, זוהי הכנסה לאוצר בסך 600 מיליון לירות. 600 מיליון לירות. למה נותר עליהם כשאנו על סף התהום, כשיש לנו גרעון של 4 מיליארד דולר במאזן התשלומים, כש-צריך לממן 33 מיליארד לירות בטחון ? למה לותר על כך, כאשר תובעים 20,000 איש שיורידו את רמת ההכנסה שלהם ? אם על סף התהום — מדוע לא היה לנו האומץ בבית הזה לבצע את הצעותיך, אדוני שר-האוצר, בנושא מס שבח מקרקעין ומס רווחי הון — אותן הצעות שוועדת בן-שחר הציעה ? זה כמה מאות מיליוני לירות נוספות שהממשלה אישרה, ואנחנו הקטנו את זה בהרבה.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו באמת על סף תהום. אבל האם הציבור יבין שאנחנו על סף תהום כשמורי-דים את המס על חברות מאושרות, כשלא מטילים מס על איגרות-חוב, כשאנחנו מורידים את הריבית על ההלוואות הציבוריות, כשמאפשרים לשוק ההון לפעול כמות שהוא, כשלא מטילים מסים על שבח מקרקעין ולא על רווחי הון ? הציבור לא יבין זאת ; הייתי אומר : הציבור בצדק לא יבין זאת. ואם הוא לא יבין — אין יכולת לעשות גם את הצד השני של המטבע, אפילו נכון יהיה לעשותו.

אדוני היושב-ראש, אני סבור, בין היתר, שהגיע הזמן לבדוק ברצינות, לא לשם ההתנצחות הרגילות אצלנו, המפלגתיות האישיות, אלא ברצינות, במחשבה מתודשת, לבדוק לגופו של עניין האם אין גבול לתקציב הבטחון, שמעבר לו בטחון מדינת ישראל קטן ? והי שאלה אויביקטיבית ראציונאלית. אינני שואל את השאלה כמה טאנקים אנחנו צריכים וכמה מטוסים טוב שיהיו לנו. אני שואל את השאלה אם במצב הכלכלי החברתי של מדינת ישראל, במצבנו שלנו, עם של 3.5 מיליון יהודים, כשאתה מוציא בתקציב הבטחון מעבר לגבול מסוים — האם רמת הבטחון שאתה משיג לאוכ'לוסיה שלך יורדת ואינה עולה ?

משה ארנס (הליכוד) :

איפה הגבול ?

אליעזר רונן (המערך) :

אני סבור, חבר-הכנסת ארנס, שלמרות דעתך ולמרות השגותיך עברנו את הגבול הזה. והגבול הזה, כשעברנו אותו, יתנקם בנו הן מבחינה חברתית והן מבחינה כלכלית, ועל אחת כמה וכמה מבחינה בטחונית.

משה ארנס (הליכוד) :

ולפני מלחמת יום-הכיפורים עברנו את הגבול או לא ?

אליעזר רונן (המערך) :

לא היית בתחילת דברי. נכון ?

משה ארנס (הליכוד) :

לא.

אליעזר רונן (המערך) :

אמרתי את זה קודם. אינני יכול לעשות זאת פע-מיים.

בסיום, אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, מבחינות אלו נראה שהתקציב המונח לפנינו איננו חודר במידה מספקת ואיננו הותר ליעדים הכלכליים של המשק. ובמידה שהוא חותר אליהם — הוא חותר אליהם במידה לא מספקת של איוון.

מבחינה זו ההצבעה של חברי בעד התקציב היא ביטוי בלעדי רק לאחריות המסורתית של מפלגתי.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

רק האחריות מדברת, שום דבר אחר.

אליעזר רונן (המערך) :

ידעתי שכאן תבוא קריאת-ביניים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

קוראים לזה שיגרה, אבל יותר יפה לקרוא לזה אחריות.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

קודם כל קוראים לזה כיסאות.

אליעזר רונן (המערך) :

זאני משום-מה קראתי בעתונות שאתה, חבר-הכנסת הורביץ, מתכוון להיות בממשלה ולתפוס כיסא.

(חבר-הכנסת י. הורביץ קורא קריאת-ביניים)

אני רוצה לסיים ולומר שאנחנו נצביע בעד התקציב מכיוון שאיננו יכולים ואיננו רוצים להיגרר אחרי מסע הקיעקוע של יסודות המשטר בשעה שקיימות אצלנו סכנות רבות, גם הסכנות אשר חברת-הכנסת שולמית אלוני היתה צריכה להיות ערה יותר לקיומן, ואין אנחנו רוצים שהן תתמשנה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :

מה שאתה תיארת, מסוכן דייוו.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמוס הדר (הורביץ), ואחריו לחברת-הכנסת נמיר.

חוברת כ"א, ישיבה רע"ד

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976 ; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (הדר, פעיל, תמיר, פלומין —

טיות, גורמות נזק ופוגעות בהכרת הציבור בחומרת המצב.

אנחנו מרבים לדבר על הוצאות תקציב הבטחון. אינני רוצה להתייחס לדברים שאמר חברי-הכנסת רונן, אם התקציב מוגזם במשהו או שניתן לצמצמו. אני רוצה לומר שתקציב משרד הבטחון, ברובו הגדול, איננו ממור מן על-ידינו. מדוע אנחנו מנפנים בזאת, כאילו אנחנו נושאים בתקציב הבטחון, בשעה שאחרים מממנים אותו — יהודים, שילומים, ממשלת ארצות-הברית, ואילו חל-קנו בתקציב הבטחון הוא די דל? אל נשחק בקלף הזה.

מה שנותר לנו היום לעשות הוא לצמצם בהוצאות. אני כופר בנוסחה של חברי-הכנסת רונן, האומר שיש לגבות יותר מסים כדי שנוכל לכסות יותר הוצאות, וזה יתאזן. יותר מסים — יותר הוצאות, ופירוש הדבר ייקור התוצר, שלא נוכל לשווקו. הבעיה שלנו היום היא לצמצם בהוצאות, לצמצם בהוצאות הייצור, לחיות ברמת חיים נמוכה, כדי שנוכל למכור בחוץ את תוצרתנו ולהתאזן מבחינה מסחרית. ההזדקקות שלנו לתמיכה בסכום של 4 מיליארד דולר תמנע מאתנו זקיפות קומה כלשהי ותאיים עלינו יום יום בחוסר עבודה והרס חב-רתי. על כן אני מציע שנשקול הורדת הוצאות, הורדת התמיכות במסודות שונים, הקפאת שירותי רווחה ברגע זה, פחות בתי-חולים, פחות בתי-ספר, לאו דווקא או-גיברסיטאות משיש — שילמדו באסבטונים, אם מדובר בלימוד לשמן, בלי המתורות שמסביב. ובאותו זמן יש לשים יד קשה על בעלי האמצעים.

ספק אם הנוסחה של 60% מס מאקסימאלי היא הנכונה לנוכח בעיותינו כיום, וייתכן שצריך לערוך רביזיה גם בנקודה זו. ייתכן שצריך להטיל מס על איגרות-חוב, אם כי העניין מסוכן דווקא למטרות שא-נחנו רוצים להשיג אותן. אנחנו משתדלים לגייס הון, אנחנו חוששים שההון ירבה, ועדיף שהוא יהיה בידי שר האוצר משילך. אבל אם ניתן לגייסו ולהטיל עליו מס, אדרבה. יש לי ספק אם יבואו או בדיקו אותן 8 מיליארד לירות החזויות.

יחזקאל פלומין (הליכוד) :

אם כך, מדוע להטיל מס ?

עמוס הדר (הורביץ) (המערך) :

אני אומר להטיל מס על בעלי אמצעים בכל דרך. חברי-הכנסת רונן טוען שיש להטיל מס על איגרות. אני חרד שמא הן תברחנה. העניין איננו במידת השוויוניות והכמיהה לסוציאליזם. הבעיה היא, שאם 8 מיליארד ל-רות לא יבואו, יהיו 50,000 מחוסרי עבודה. יש אקווי-וואלנט באיזה שהוא מקום.

חברי-הכנסת רונן אומר בפאתוס : אני רוצה שיהיה מס על האיגרות. אני מבקש ממנו שיפקח את העין הש-נייה ויראה את מחוסרי העבודה, שיתרבו כתוצאה מכך. אי-אפשר לשחק רק במלציות כשמחפשים את המס, אלא צריך לראות גם מה המשמעות של זה.

אני מציע שיוצמו את קיצבת הילדים הניתנת לב-עלי הכנסות גבוהות. אינני רואה שום סיבה שנותנים קיצבה בשביל שנים או שלושה לילדים לבעלי הכנסות של יותר מ-4,000, 5,000 או 6,000 לירות בחודש.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברי-הכנסת פעיל, רק עליתי לדוכן, ואתה מתעורר.

מאיר פעיל (מוקד) :

הכפתור מוכן.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך) :

אני חושש שהתקציב המוצע לא יעמוד במבחן, הן בסעיף הוצאות והן בסעיף הכנסות, משום שאנחנו נתונים היום בתהליך של לחצים שונים של גופים שונים והממשלה לא תאזר כוח לעמוד בתקציב הוצאות המ-תוכנן. מאידך גיסא ספק בעיני אם הממשלה תוכל לממש אותן הכנסות שהיא מתכוונת לקבל, הן ממסים והן מאמיסיות. כשנוקבים בסכום של 8 מיליארד לירות. משמעות התקציב הזה, אם הוא יתקיים, היא שתהיה אינפלציה שתדלדל אותנו לחלוטין מיתרות מטבע-חוץ שבידינו ותגרום לשואה כלכלית. נראה לי שהסתדרות, שצריכה להיות חרדה במיוחד לסכנה של דילול יתרות המטבע, אינה די ערה לכך במדיניותה.

שומה עלינו עכשיו לצמצם את המשיכה מהקופה הדלה ולחלק את אשר בה ככל שניתן יותר שווה בשווה, כלומר, לצמצם את הכנסתו של הפרט ככל שאפשר כדי לחלק אותן יתרות ליותר אנשים. עדים אנחנו עכ-שיו לכך שכתוצאה מלחצים קבוצות מסוימות, הגור-פות את השמנת, נוטלות לעצמן מן העוגה ומדלדלות את היתרה הנתרת לאחרים. לנוכח המצב הזה שומה על הממשלה היום, אדוני שר האוצר, לצמצם בהוצאות, מיד, בכל התחומים, בלי להתבייש לומר את האמת שאנחנו מתכוונים להוריד את הרמה הן של חיי הפרט והן של השירותים ; ולא לחזור ולומר מדי פעם שהיתרה הפנויה שתישאר לעובד תגדל, או לא תיפגע. היא תיפגע אצל הכל. היא חייבת להיפגע.

אני מציע שר האוצר, לבחון את האפשרות לצמצם בתקציבי המשרדים, כגון משרד הפנים. האם באמת הכספים המוקצים לו ניתנים רק למטרות הח-יוניות היום? אני סבור שלא בכל התשובה היא כן. מועצות אזוריות או רשויות מקומיות עושות היום פעו-לות שאינן תואמות את התקופה, ויש לצמצם בכך.

יוסף תמיר (הליכוד) :

למשל ?

עמוס הדר (הורביץ) (המערך) :

למשל, בריכות שחייה, למשל כרי-דשא, זה לא הומן, אדוני. אם אנחנו עומדים בסיוט של אבטלה, הד-בר הזה איננו חיוני. אני סבור שיש לצמצם או להטיל את העומס בצורה נכונה במשרד החינוך. אינני בטוח שכל מי שלומד בבית-ספר גבוה, לימודיו צריכים להיות ממומנים בנוסחה אחידה על-ידי המדינה, כשהם אינם עתידיים לתרום למדינה ולא כלום. מן הראוי שמי שרוצה ללמוד בנושא שאיננו חיוני למדינה, יממן זאת מכספים שלו. אינני מציע שנתחיל לדבר היום על מפעל הונה, גם אם אומרים שהוא מיועד לשנות 1980. עצם העלאת דגל כזה היום, מול התביעות הנתבעות מן הציבור, אי-ננה הגיונית ואיננה עומדת ביחס ישיר לאותן תביעות. אני מציע שנגנוז כל מיני תכניות-ראווה שאינן רלבאנ-

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (הדר, פעיל, ישעיהו, גמיר) —

אם לא נגיע למסקנה שיש קשיים וצריך לעמוד במבחן ולהתמודד עם הבעיות, לא תבוא לנו תקומה. אני חרד לנוכח העובדה שבתקופה האחרונה אנו עדים לכך שמפעלים שאינם רווחיים רוצים להיסגר — והממשלה רוצה לתמוך בהם. מזה לא ניבנה.

כדי לעמוד בכל הבעיות האלה, אדוני שר האוצר — וספק אם יש לך היכולת לעמוד מול העם הזה, עם האיומים של חברה הכנסת פעיל, עם ההפגנות —

מאיר פעיל (מוקד):

אתה יכול לפדות את ההפגנות על-ידי כופר כסף.

עמום הדר (הורביין) (המערך):

— והחששות שמאיר פעיל חושש מהם וכן בפני כל האתגרים — אני מציע הרחבת בסיס הממ"שלה, כדי שהממשלה הזאת תקבל גיבוי מחלק גדול יותר של העם הזה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גמיר, ואחריה לחברת-הכנסת אלוני.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה למי שאינו בקיא ברזי המספרים והטבלאות להעז ולומר מלים אחרות על תקציבה של המדינה. אך מאחר שמאחורי כל ספרה, כל אחוז וכל נתון מסתתר פרט, עומד אדם, ניצבת חברה, נראה לי כי מותר גם למי שאיננו כלכלן או איש כספים להשמיע דעה איך אנו מצטלמים בצילם של המיליארדים.

דומני כי יהיה זה מדויק למדי לקבוע כי הצעת התקציב מהווה את מדיניותה של הממשלה בכל — בממ"ש, במינהל, בכלכלה, בחברה וגם בבטחון. אין צורך בהשכלה פינאנסית רחבה כדי להבין את האמת הפשוטנית ביותר של היום, כי אולו מקורות מימון נוספים, כי גדלו של הגרעון הוא מעל ומעבר למה שכלכלה וחברה בריאה יכולות להרשות לעצמן מבלי שימיטו על עצמן כליה, וכי לכן היום הרבה יותר מאשר אי פעם עומדת בפנינו השאלה האם כך ורק כך יש לחלק את עוגת התקציב כדי שתהיה כלכלה טובה יותר, חברה טובה יותר ובטחון טוב יותר.

רבתי חברי הכנסת, בחבורת הנספחים לעיקרי התקציב יש טבלת פירוט של הוצאות הממשלה והמוסד לביטוח לאומי, לפי שירותים, ב-20 השנים האחרונות, למעט תשלום חובות, הון חוזר, שונות ורזרבות. טבלה זו ממחישה בצורה משמעותית ביותר את האורים והתומים של מדיניות הממשלה בעשר השנים האחרונות. על-פי הניתוח שבטבלה זו היוו השירותים החברתיים ב-1966 41.9% מהוצאות הממשלה, ואילו ב-1976 — 32.1% בלבד — ירידה ב-9.8%. הוצאות המדינה לבטחון היוו, על-פי אותה טבלה, ב-1966 — 29.4% וב-1976 — 46.7% — עלייה ב-17.3%.

אם גם אינני גורסת כי התמודדות רצינית ומשמעותית יותר עם בעיות החברה היא שאלה של כסף בלבד, אף-על-פי-כן ולמרות כך אי-אפשר להתעלם מהעובדה כי נגיסת מהותית ביותר, כספית, התייחסות וערכית, נגנסת מנושאי החברה אל נושאי הבטחון.

אני מציע שיבוטלו מיד, אדוני שר האוצר, הסובסידיות. העניין נמשך זמן רב מדי. במידה שצריך לתמוך בכושל, צריך לתמוך בו ישירות. מדוע צריך לתמוך ב-70%? מדוע צריך לתמוך בשכר לימוד של בעלי אמצעים באוניברסיטאות? מדוע אליעזר רונן לא מצביע על זה? מדוע הוא איננו מדבר על הסובסידיה לנצרך ולא למצרך? מדוע הוא מסבסד את כל עשירי המדינה הזאת?

מאיר פעיל (מוקד):

אתה בעד סובסידיה לנצרך, או תציע מס הכנסה שלי. כאשר זה יסתדר, אפשר יהיה להציע את זה.

עמום הדר (הורביין) (המערך):

אני בעד סובסידיה לנצרך.

מאיר פעיל (מוקד):

אז תציע שיטה של מס הכנסה שלי, ואז אפשר לפצות על הסובסידיות.

עמום הדר (הורביין) (המערך):

מי שהכנסתו לא מגיעה לסכום מסויים, תתמוך בו. למה אתה תומך בכל היתר?

מאיר פעיל (מוקד):

למה בצורה של "שנור"?

עמום הדר (הורביין) (המערך):

הושטת היד שלך לאמריקה היא לא "שנור"? זו אצילות? אתה מדבר על "שנור".

הייתי מציע להרהר בעוד נושא, שאינו קשור ישירות לנושא שלפנינו, והוא חובת שירות לאומי לאנשים שלא משרתים בצבא, או כופר כספי תמורת שלוש שנות שירות. אני מציע שייבדק באיזו מידה נהנה אותו חלק שאינו משרת בצבא מאותן הענקות שהמדינה מקנה — מביטוח לאומי, מקיצבות ילדים, מסובסידיות למיניהן — ומה התרומה שמקבלת המדינה מאותו חלק. ברור לי שחלק גדול מהאוכלוסיה שאיננו משרת שלוש שנים נהנה מכל הזכויות שהמדינה מקנה ואיננו תורם כמעט ולא כלום. אני מציע שתיבדק אפשרות שירות בשירות לאומי או, לחלופין, תשלום כופר תמורת אי-השירות.

ואחרון, אני סבור שעומדת בפני המדינה בעיית התביעות שהציבור נתבע לעמוד בהן, ומולן התגובות של הציבור, שאנו רואים אותן לנגד עינינו יום יום. אביא רק דוגמה אחת: אנו טוענים שצריך להעלות את הפריון מפעלים כושלים יצטרכו לכשול. התפארונו ושמחנו בהסכמים עם השוק המשותף שפתח את שערינו ונצטרך להתמודד אתו. אמרו שכל מפעל שלא יעמוד במבחן, יצטרך להיסגר. עכשיו אנו עומדים בתחילת התהליך ואין עוד אמצעים לממן מפעלים כושלים, והם צריכים להסיק את המסקנות. אני מופתע, לכן, שאנו שומע את דוברי הממשלה משתמשים מדי פעם בנוסחאות האלה, אבל כשקורה שמפעל לא מתאזן עקב אי-יעילותו או עקב אי-יעילות הניהול — ואין זה משנה את העובדה שהוא כורע וצריך להיסגר — מיד מושיטה לו הממשלה עזרה ומאפשרת לו להתקיים, כשהוא צולע.

חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק התקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (נמיר, ישעיהו, אלוני) —

ביצוע; פחות מעורבות של פקידות בכירה בקביעת מדיניות, כאשר תפקידה המוגדר הוא ביצוע מדיניות הנקבעת על-ידי השר הממונה עליה; פחות דהיי-רה בחקיקה חברתית שאין כל סיכוי שאכן עכשיו תתבצע; קביעת מדיניות חברתית ללא שיקול של פופולאריות רגעית, אלא תוך ראייה מחושבת לטווח ארוך, כאשר אמונתנו היא שאיכות חברתנו היא בטחוננו. רק אז יגברו אמינות הפרט והציבור ורצונם לשאת באחריות ולשתף פעולה עם מדיניות הממשלה, כדי שזו אכן תצליח.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה לחברת-הכנסת לוין.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה שנה ומחצית מודיע וחוזר ומודיע שר האוצר שיש לחתוך בבשר החי. לפי הצעת התקציב שהונחה לפנינו מתקבל הרושם שלא רק שלא הגיעו לשכבות השומן, אלא טרם הורידו את הפרוות שנרכשו בשנות השבע. אמנם ברורים מסויימים נסגרו בחזית הבית בכל הנוגע לשכירים, אבל בחצר האחורית נפתחים "שני ברים" המוליכים לאסון, אולם אין יכולת להתגבר על שיגרת ההוצאות ועל שיגרת המסגרות.

בימים אלה, אולי יותר מאשר בכל עת אחרת, יש הרגשה שהמחלל נחמק והרצון בשינוי נשכח, והממשל והמפלגות והחלוקות הקואליציוניות, על יסודותיהם הפיאודאליים, פועלים בדיוק לפי החלוקה הקודמת. ומה שמקצצים, מקצצים מהציבור, אך אין מקצצים מבעלי החזקות.

אני הייתי בין אלה שפנו בזמנם, לאחר מלחמת ששת-הימים, אל ראש הממשלה המנוח לוי אשכול בדרישה להקים משרד לקליטה. אבל אם היה כש"ל, צריך ללמוד לדעת שהמשרד הוא מסוים יותר; שב עוד שר אחד בלי חיק — אם למפלגה מסויימת מגיעים שני שרים — ואין כל צורך להחזיק במשרד זה, שאינו תורם לא לקליטה ולא לעלייה, ואשר במקביל לו קיימת מחלקה בסוכנות, שלא בטלה עם הקמת משרד הקליטה אלא ממשיכה להתקיים. השיגרה שב-המשך קיומו של משרד זה, אף-על-פי שהעלייה הצומצמת, הביאה לגידולו לפי "חוק פארקינסון".

הניפוח של משרד הדתות הוא בטור גיאומטרי, כי גם זה שייך להסכמים הקואליציוניים — הזרמת כספים לקבוצות כיתתיות בלתי-פרודוקטיביות לשם חלוקת טובת-הנאה. השיטות של תרומות ומתן כסף פים, לפי השיטה של "לירה מול לירה" לכל יזמה, תורמת לבניין "פיל לבן" שאחוקתו עולה הון תועפות, לאין ערוך יותר מאשר ההשקעה בבנייתו, והוא אינו משמש שום מטרה מוצדקת בימים אלה ושום תוכנון ארוך טווח. כל הדברים האלה, הגיע הזמן להתחיל ולקצץ בהם, ולקצץ בהם בצורה יעילה וברורה.

בימים אלה הונח הדין-וחשבון של ועדת-ברקאי שאיננו דנים בו, אם כי יש לברך עליו בהודמנות זו ולקוות שההמלצות אשר התקבלו אמנם תבוצענה,

רבותי חברי הכנסת, משמעותית היתה קביעתו של שר האוצר, בנאום התקציב על גידולו של התקציב הבטחוני, כי "התוספת נועדה להמשך התעצמותו של צה"ל". שתי פיסקות לאחריה, בהתייחסו לשירותי חברה ורוחה, קבע שר האוצר "ואין ברירה אלא לעצור זמנית את הגידול". צר לי, אך על-פי תפיסתי והכרתי, עצירה — ותהיה זו זמנית — של גידול שירותי חברה ורוחה היא שתמנע את המשך התעצמותו של צה"ל.

זרה לי ההכרה, ששרשיה מעמיקים ומתחזקים בקרב חלק לא מבוטל בתוכנו, כי קיים בטחון וקיימת חברה, כל אחד כערך בפני עצמו.

אין הכל ואין לכל, ויותר מאשר אי-פעם חייבים אנו להכריע מה על חשבון מה ומה קודם למה. וראוי היה להזכיר בהקשר זה את הוויכוח המתנהל עתה בתוככי צה"ל על קליטת אותם בני-נוער של מענם הוריד צה"ל את סף הגיוס מאז אוקטובר 1974, וטיעונם הרגוע, וייתכן — המוצדק, של מפקדים רבים על כי כל מה שנכשל בכל המערכות האחרות מוטל עתה על צה"ל, וכי טיפול מיוחד זה מביא לעומס על התעסוקה הבטחונית ועל התקציב הבטחוני. מעולם לא גרסת כי מחובתה של מערכת הבטחון לעסוק בחינוך וכי בגיל גיוסם של הנער והנערה לצה"ל ניתן לעשות משהו משמעותי בחינוך. איך וכיצד נקבעו לכל הבילבול הזה? ומדוע איננו מסוגלים להתבלבל בחזרה? מה משמעותו של המושג בטחון בש-בילנו אם לא איכותו הפיסית, הנפשית, החינוכית והערכית של החייל? למען יהיה כזה חייבת להיות ההשקעה בו מיום היוולדו ועד לגיוסו לצה"ל.

חברי הכנסת, לא רק גידולו של התקציב הבטחוני מכרסם בהתייחסותנו לנושאי החברה. אנו חלוקים ביו-תר על הדרך, על העקרונות ועל אופיה של מלאכת העשייה בנושאי החברה. הוויכוח איננו על כך אם השכבות החלשות קיבלו פחות או יותר מדי. יהיה זה בלתי-רצוני ובלתי-אחראי להציג כך את הוויכוח. לגבי דידי השכבות החלשות קיבלו הרבה פחות מפותח מדי. אך אינני גורסת ואינני מקבלת כי עזרה צריכה להיעשות על-ידי מתן כסף.

אילו הוסרו, במלואם או בחלקם הגדול, 1,483,000,000 לירות שהוקצבו השנה בתקציב המוסד לביטוח לאומי לגימלאות לילדים, וניתנו לשירותים טובים יותר במסגרת, ובמיוחד טובים, לאותה אוכלוסיית ילדים, אין לי כל צל של ספק כי תרומתם לאותם ילדים ולמשפחותיהם היתה הרבה יותר משמעותית ובוודאי יותר חיובית.

זרה ולא מקובלת עלי השקפת העולם החברתית של "הבטחת הכנסה", המולידה מוטיבאציה של תלות במקום מוטיבאציה של ישעיות. אינני רואה במ-לת-הקסם של "משרד רווחה" את תרופת הפלא לבעיות החברה, ולו גם בשל החלפת השם, המושג, העקרון "עבודה" ב"רווחה".

חברי הכנסת, אם אכן מאמין שר האוצר ומאמינה הממשלה כי — ואני מצטטת — "להצלחה תנאי הכרחי, והוא רצון העם, רצון הציבור ורצון הפרט לשאת באחריות ולשתף פעולה", אנא — פחות הכרזות מרעישות בנושאי חברה שאין מאחריהן יכולת

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (אלוני, קורן) —

בהם. הסוכנות היהודית מזרימה כספים, לרבות כספים לשובים המקבלים הקצבה למאה משפחות, בעוד שיושבות בהם רק ארבעים משפחות.

דוד קורן (המערך):

על אילו הקצבות את מדברת?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני מדברת מתוך ידיעה. אביא לך דוגמאות.

ובכן, יש לקצץ מחלקות במסודות לאומיים, לרבות הסוכנות היהודית. יש לגבות יותר ולהתחיל, כפי שאומרים אצלנו, "להתלבש" יותר על הבנקים, חברות הביטוח ושאר השירותים הפינאנסיים, שההכנסות שלהם הולכות ועולות. יש לבטל את שירות החוץ המיותר של משרד התיירות. אני צורך שלכל משרד יהיה משרד חוץ נפרד משלו. אפשר לאחד ולשלב מחלקות. ריבויין הוא דבר העולה כסף רב, ויותר מזה — יוצר רושם בזבזני עצום ותחושה שהימים אצלנו הם ימי שפע.

אני מציעה לוועדת הכספים לבדוק כמה התחייבויות ניתנו לבניית בתי-מלון, ואולי אפשר לבטל חלק מהן גם אם צריך לשלם פיצויים — למשל, ה"קנדיין פאסיפיק", שזה עסק של 400 מיליון, ואיש אינו יודע אם יש בו צורך. מוטב, אולי, לשלם פיצויים מאשר להמשיך בו. יש מקום לחשוב, מבחינת התחושה שלנו כי הימים הם באמת קשים, על מקורות לשאיבת כספים נוספים — אולי יש מקום לבטל את שעות הקיץ בשירותים ולהזרים יותר אגשיים לעבודה יצרנית על-ידי הסבה, תוך זירוז קבלת חוק פנסיה כללית כדי להקטין את כספי הפיצויים העצומים המשתלמים עתה ולאפשר גידוד עובדים.

והערה בנושא של הגברת הגבייה: נעשות פעולות-ראווה; יש בעיה של הון שחור וקיימת תחושה נוראה בנושא הזה. ההון השחור מחבל בכל המאמצים להפסיק את האינפלציה. אנו יודעים שהוא קיים, אבל עם זאת אנו מרגישים שלא נאה ולא יאה להלבין הון כזה. על כן, אני מעלה מחשבה ומבקשת מאת ועדת הכספים לתת דעתה עליה: האם אפשר להוציא באופן חד-פעמי איגרות למוכ"ז שערך כן בשוק יהיה 70% מערכן הנומינאלי? דהיינו, שהרכיב אותן ישלמו כאילו 30% "קנס" עם הרכיב שה, וסכומים אלה יזרמו מיד לאוצר המדינה, זאת תוך מסע הסברה רציני לציבור; לאחר מכן, להפסיק את שיטת האיגרות למוכ"ז. זה יתן אפשרות להשתלט במידה מסויימת על ההון השחור, שפעם היה הולך ווואדו וחוזר משם אלינו, והיום הוא הולך החוצה וחלק גדול ממנו אינו חוזר לכאן בשום דרך.

נדמה לי שעל-ידי מאמצים דראסטיים, תוך הקפדה — הייתי אומרת — דראקונית, בבדיקת כל מש"ר וכל סעיף בתקציב, כדי שלא לסטות מהם, ובשום אופן לא להתיר תקציבים נוספים, וביקורת זאת בהחלט יכולה להיות — רק אולי יהיה איוו שהוא סיכוי למנוע את ההתדרדרות שאר האוצר, לא אני, מתאר אותה בצבעים כה שחורים, עד שאנשים נתקפים באימה ועושים בדיקת ההיפך ממה שהם מצווים לעשות:

ותבוצענה במלואן. זאת, על-מנת שנבין כי לא רק מדברים על אסון שקרב, אלא חיים בתקופה שמוטב לא ללכת בצהלה רגילה אל השבר שמתנבאים לו.

הדבר החשוב שיש בדין-וחשבון של ועדת-ברקאי הוא החזרה לדרישה שהשמענו בבניין זה פעמים מספר, ואשר נפלה על אזניים ערלות — הצורך בקריטריונים ידועים, מפורסמים וברורים, ולא בחלוקה לפי קבוצות-לחץ בשמות שונים ומשונים ובמתן "מתחת לשולחן" בגירסאות שונות; הדרישה לשכר שווה בעד עבודה שווה; הדרישה ליחס ישיר בין תפוקה לשכר.

אם המלצות אלה תתקבלנה; אם ועדת הכספים — והיום אין לנו אל מי לפנות אלא אל ועדת הכספים, שותיה חזקה בעמידתה נגד הממשלה — תצליח לקצץ מן התקציב שהוגש סכום של 2 מיליארד לירות, ותעמוד בתוקף על כך שאמנם יעבדו משרדי הממשלה על-פי הסעיפים שנקבעו ושייקבעו על-ידי הוועדה, ולא יהיה תקציב נוסף; אם יקצצו בתקציבי ישובים ותיקים, שעדיין נחשבים כמוחזקים; אם יקצצו במחלקות מיותרות — — —

דוד קורן (המערך):

על אילו ישובים את מדברת?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

יש עדיין מספר גדול של ישובים שמחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית מחזיקה אותם מטעמים של יוקרה.

דוד קורן (המערך):

אני מייעץ לך לדבר על נושאים שאת מכירה ויודעת. על זה, את פשוט לא יודעת. אין ישובים ותיקים שהסוכנות היהודית מחזיקה אותם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

השאלה מה הוא ותק בעיניך. אם ותק אצלך זה לפני קום המדינה — ישובים אלה אינם מוחזקים.

דוד קורן (המערך):

הסוכנות היהודית בפירוש אינה מחזיקה ישובים ותיקים.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

היא מחזיקה וגם מזרימה כספים בדרך זו או זו, בדרך כלל בדרכים עקיפות.

דוד קורן (המערך):

את מדברת על נושא שאינך יודעת בו דבר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני מציעה שנשב עם רענן וייץ ונבדוק את הנושא.

דוד קורן (המערך):

אני מוכן לשבת עם רענן וייץ ואתך, אבל אל-נא תדברי בכנסת על נושאים שאינך מבינה בהם.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אינני צריכה להבין בהם — די אם אני יודעת

נקטו בהתנה מדוייקת שנדע לפיה מה היא עבודה בייצור ומה היא עבודה בשירותים. כמו כן הם לא הוכיחו לנו שייתכן ייצור ללא השירותים שמעניקים להם עובדים בשירותים. האם את ענף התיירות, שהוא ענף שירותים מובהק וענף יצוא מובהק, צריך לעודד פחות מאשר את ענף היהלומים? יתר על כן, טרם הוכח שהיקף הייצור התעשייתי תלוי, במציאות של ימינו, קודם כל במספר עובדי הייצור. נתונים שנת-פרסמו בשנתיים האחרונות מורים שתנודות במספר הכולל של ימי העבודה בפועל, עד כדי צימצום ביו-תר מ-10%, לא זו בלבד שלא פגעו בכלל התפוקה בתעשייה, אלא שזאת אף עלתה לעתים במקרים כאלה.

מאליו עולה הספק אם יש סבירות בהנחה שמעבר עובדים משירותים לייצור בכל המקרים יגביר בצורה משמעותית את היקף הייצור, ואולי בעיית הייצור היא לא כמה פועלים ייתוספו לייצור, אלא באיזו מידה תוכל התעשייה לייצל את עצמה על-ידי הגברת הפריון באמצעות הכשרה מתאימה יותר של עובדים, באמצעות הגדלת התפוקה ליחידת עבודה, באמצעות שיפורים טכנולוגיים, ואף באמצעות שיתופם של העוב-דים בניהול המפעלים ובנסגלת חלק ברווחיהם.

אפשר שגם מנקודת ראות קאפיטאליסטית גרידא כדאית הקטנת הרווח המידי הכרוך במתן פיצוי נאות לעובד ובייעול הייצור תמורת הגדלתו של הרווח בשיעור גבוה יותר בטוח היתר-רחוק.

אדוני היושבר-ראש, אין להסיק מדברי שאני דוגל בהרחבת השירותים בכל מצב שהוא ובעידוד הבי-ריחה מהעבודה הגופנית. אירבה, אני גורס ששי-רותי החברה, ובכלל זה שירותי החינוך, חייבים להי-ערך באופן אחר בימי מצוקה. עלינו ללמוד את סוד הצימצום. אפשר שהיערכות זו תחייב מוראטוריום ל-כמה פעילויות ופרוייקטים, אך אני מאמין שבדרך כלל אפשר יהיה לשמור על הרמות שהושגו אם תהיה מדיניות נכונה, אם תהיה הקפדה על סדר קדימויות נכון, ואם תהיה העדפה לצרכי התשתית שבתחומי החינוך, הסעד והבריאות, תשתית שאם היא תבוצר ותהיה איתנה, אפשר יהיה להקים עליה בעתיד, כש-ירווח לנו, את הקומות הגבוהות יותר.

מאידך גיסא הנני דוגל בנקיטת אמצעים כלכליים, חינוכיים ואדמיניסטרטיביים כדי לבסס, בשירותים ובייצור כאחד, את מוסר העבודה, שהוא סם חיים לא רק מטעמים של הגדלת הפריון גרידא אלא גם מטעמים של היגינה חברתית ולאומית. אך דווקא הבא להציג דרישות בשם מוסר העבודה חייב להי-זהר שלא לטעות בכתובת ושקריאתו לא תהיה קרי-אה, מתוך הרגל, חסרת משמעות.

משום-מה מצא שר האוצר — אני מצטער על שהוא איננו כאן, אבל אני בטוח ששר התחבורה הנכבד ימסור לו את הדברים — משום-מה מצא לנכון, ואין הוא ראשון בכך, —

מאיר פעיל (מוקד):

גולדה מאיר תמסור לו, היא עכשיו המתאמת העלוונה.

במקום לחסוך, נוהגים בשיטה של "אכול ושתה", כי מי יודע מה יביא המחר. כדי להבטיח את המחר מוכ-רחים להבטיח יציבות ובטחון, על-מנת שלא נעמוד מחר שוב בפני תקציבים נוספים, בפני התדרדרות נוספת, ובפני ביטולן של ההצעות המובאות על-ידי ועדות שונות, שהציבור מוכן לקבל אותן ברצון.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לוי, ואחריו לחבר-הכנסת אליאב.

שלום לוי (המערך):

אדוני היושבר-ראש, עמיתי חברי הכנסת, גם בש-נים רגילות מהווה תקציב המדינה הזדמנות נאותה לחשבון-הנפש ולבחינת הדרך. על אחת כמה וכמה השנה, כשכולנו חשים שהמחר לא יכול להיות כת-מול-שלשום. אין אנו שומעים עוד דיבורים על עצ-מאות כלכלית. המטרה שהצבנו לעצמנו היא מוג-בלת יותר, ומשום כך אולי מובנת יותר — להחזיק מעמד, מבלי להגביר תלותנו במענקים, הלוואות ות-רומות המצטמקים והולכים. "חסד לאומים הטאת", אמר כבר משורר ספר התהלים, דומה שמפאת העוהה וה-סיוע שקיבלנו מהעם היהודי בתפוצות וממשלת אר-צות-הברית נעלמה מעינינו הדימנסיה הכלכלית של מדינת היהודים והפרובלמאטיקה שלה בתחומי הכל-כלה והחברה בתנאי מצור, חיים וסכנת מלחמה. רק בעובדה זו אפשר להסביר את המנטאליות של צרי-כה בזבזנית שהשתלטה בכל תחומי חיינו; את הר-דיפה אחר מתרות ואחר הבע; את האידיאולוגיה של עשיית עסקים מבלי להתאמץ — כל אלה הווי-רוסים שגרמו למחלת האינפלצציה, לגרעון במאון ה-תשלומים ולמוסר עבודה ירוד.

במצב דברים זה אין מנוס מהתערבות הממשלה — הן על-ידי ניהול ופיקוח ישיר והן על-ידי מיסוי ומדיניות פינאנסית כביוון של הגבלת הצריכה והיבוי והגדלת היצוא; חלוקה צודקת יותר של המשאבים והעוגה הלאומית; עידוד העמלים ובוני התשתית ה-אומית והחברתית.

אולם לעולם לא ישיג אמצעי אחד את המטרה. למשל, כדי לצמצם את היבוא יש להפעיל שיטה משולבת של אמצעים כגון: (1) מיסוי עקיף פרוגר-סיבי; (2) מכסות יבוא פרוגרסיביות והגבלות על היבוא; (3) נידוד שער המטבע. לדוגמה, יש להעלות בשיעור ניכר את המסים על מכוניות נוסעים גד-לות, ובאותה שעה להוזיל את המס המוטל על מכ-ניות בעלות נפח מנוע קטן. יש לאסור על יבואם של מוצרי פאר ומותרות מובהקים לטווח זמן קצוב. יש להתיר יבוא סוגים מסויימים של ציוד לצריכה אזרחית על-פי מיכסות. כל סוכן יבוא שירצה לע-בור על המיכסה יצטרך לשלם אגרת יבוא בשיעור גבוה, ועל המחירים של מוצרי היבוא הללו יוטל פיקוח.

מרבים לדבר אצלנו בומה האחרון על הצורך ל-עודד הליכה לייצור, ויש הסבורים שהדבר תלוי בעי-קר בהעדרת עובדי הייצור בתחום השכר ותנאי הע-בודה. כל המציעים העדפה של עובדי ייצור טרם

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (ליון, ישעיהו, אליאב, שובל) —

שלום ליון (המערך):

של ראשית שנת המס. אם, למשל, במשך שנת הכס 1974/75 עלו האינדקס לצרכן ואינדקס איגרות-החוב ב-40% או 60%, הרי ההפרש הזה היווה הלוואה בתנאים אידיאליים למי ששילם את מס ההכנסה שנה לאחר שהשכירים שילמוהו בדרך של ניכוי ממש-כורתם החדרשית, מדי חודש בחודשו. חיוב בתשלום הפרשי הצמדה או בהגדלת המקדמות בתוך שנת המס יעקור מלב השכירים הרגשת אפליה לרעה, יקטין את האמצעים שבידי הציבור ויגדיל את ההכנסות הריאליות של המדינה במאות מיליוני לירות לשנה.

אני אצביע בעד התקציב. אך עם זאת אני מפנה קריאה לממשלה שהיא תלמד את סוד הצימצום, שהיא תחתור בכל האמצעים שבידיה לייצל את מנגנוניה כדי שישירו את הציבור באמונה ובסבר פנים יותר; שהיא תשקוד ותנקוט אמצעים נוספים כדי להגן על הצרכן מפני הפקעות מחירים והונאה; שתבער את נגעי הבריאות למיניהם, שדובר עליהם לא אחת מעל במת הכנסת; שתבצר את תשתית החינוך למען יוכל להתפתח ולהסתעף בעבור שנות המצוקה, ותטפח חס של הערכה רבה לעמלים במערכת השירותים והיציור כאחד, ותקדיש מאמצים לשיפור איכות הסביבה על-ידי אכיפת החוקים הקיימים ועל-ידי חקיקת חוקים נוספים, אם יש צורך בהם.

אם כל זה ייעשה, יידע האזרח שהריסון והצימצום הנדרשים ממנו השנה, ושיידרשו ממנו בור-דאי לא פחות בעתיד, לא נזרו לרוח, אלא הם תרומה נכבדה להבריאה, ליציאה מהמיצר ולביצורה של המדינה.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת אליאב, ואחריו לחברי-הכנסת מודיע.

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, מה אפר שר כבר לדבר ולומר על התקציב לאחר שלוש ישיבות ארוכות וממושכות שניסו בהן בקושי, בקושי רב, חברי הקואליציה ושר האוצר עצמו להגן על התקציב האומלל הזה, ואנשי האופוזיציה, מכל הצד-דים, לפרק אותו לגורמים? הייתי אומר כך: זהו תקציב של ממשלה חולה המוגש לעם חולה.

אנסה להגדיר את טיב המחלה של התקציב הזה: אני נזכר שיבמי קליטת העלייה בשנות ה-50, כאשר הגיעו אלינו ראשוני העולים מקוצ'ין, היו ביניהם חולים במחלה הנקראת "אלפאנטאיזיס" או "מחלת ה-פיל", מחלה קשה וגוראה, מחלה אנדמית במזרח-הרחוק, כאשר האיש או האשה החולים, משקלם ארבעים וכמה קילו ואילו אחד מאבני הגוף, הרגל נגיה, משקלה כמעט חצי ממשקל הגוף בשל מחזורי-המעות. אני חושב שהמחלה העיקרית של התקציב שלנו היא ה"אלפאנטאיזיס" שלו.

זלמן שובל (הליכוד):

האם זה דיון על תקציב משרד הבריאות?

אריה אליאב (סיעה סוציאליסטית עצמאית):

זהו דיון על תקציב חולה, חברי-הכנסת שובל,

— משום-מה מצא שר האוצר לנכון, ואין הוא ראשון בכך, וזו לא הפעם הראשונה לו, לקרוא למור-רים להוסיף שנת הוראה שבועית, בקשר לקריאתו לבטל את שעות הקיץ. שר האוצר הסיח דעתו מה-עובדה שביטול שעות קיץ אינו בשום פנים אקווי-וואלנט מבחינת המאמץ הנדרש מהמורים, קרי מורות אמהות לילדים, להוסיף שנת הוראה בשבוע. הוא אף הסיח דעתו מכך שאין אנו צופים מחסור במור-רים ובמורות אלא, עם הקיצוצים בתקן של מערכות הלימודים, בתקן של מערכות הלימודים שנגזרו עלינו, תהיה צפויה אפילו אבטלה כלשהי. איני מניח שמומ-חי האוצר מתכוונים ליצירת "מחנה רורבי מובטל של מורים". עם זאת קובל אני על שר האוצר בעי-קר מטעם אחר: הן הוא חייב לדעת שמערכת ההור-ראה היא מהמערכות המעטות במדינה שבה לא תי-תכן אבטלה סמויה. ובכיתה שיושבים בה 40 תל-מידים ילדי ישראל הנחמדים, שהם חסרי מנוחה ודי-נאמיים, לא ייתכן בכלל למורה להתבטל. חזקה על ילדי ישראל שלא יתנו למורה מנוחה, ובוודאי לא יתנו לו אפשרות להסתלק מהכיתה. סערת אימים תפ-קוד את הכיתה ואת בית-הספר כולו אם יימצא מורה שיתרשל, יתבטל או יסתלק מעבודתו. על כן מעור-ותת מיוחדת היא כל השוואה בין עבודה משרדית לבין עבודת המורה בכיתה.

קיימת בחינוך בעיה של היעדרויות מורים, זו בעיה שיש לטפל בה, אך הבעיה המרכזית בחי-נוך היא בעיית שיפור האיכות. כל תועלת לא תצמח מהגדלה כמותית של מספר שעות הוראה שיוטלו על המורה.

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, רבים המבקרים את תקציב ההוצאות של המדינה וטוענים כי אין להשלים בשום פנים עם הקיצוץ בשירותי הרווחה והחברה. מאידך גיסא יש מותחים עליו בי-קורת מפני שהוא תקציב גרעוני ומבוסס על הר-מת מיליארדים לירות לשוק. לידי השאלה האמי-נית היא כיצד להטיל פיקוח על המיליארדים של ההון השחור ועליה טרם ניתנה תשובה, גם לא בתק-ציב שהוצג לפנינו. כמו כן אין אנו יודעים, למ-עשה, כיצד להעמיק יוור את גביית המס באופן רי-אלי כרי שלא יהיו משתמטים. והרי כולנו מסכימים שכדאי כל מאמץ בעניין זה מבחינת החוספת הצ-פויה להכנסות המדינה, ולא פחות מכך מבחינת ההי-גינה הציבורית. אילו היה ניתן להטיל מס-אמט על ההון השחור, שנציב מס ההכנסה אומד אותו ב-14 מיליארד לירות, אפשר היה לממן בכסף זה את הגר-עון התקציבי של הממשלה גם בשירותי הרווחה וגם להוסיף את הכסף הנדרש לתקציב הכתוו. על כן נתחיל, אולי, לעשות צעד ראשון כלהלן.

יש להגדיל, לדעתי, את שיעורי המקדמות הנג-רות מן העצמאים והחברות, או לחייבם בתשלום הפ-רשי הצמדה. הם משלמים, כידוע, את המסים בתום שנת המס; בחקופה שהאינפלציה השנתית המיני-מאלית היא לפחות 25% לשנה, משלמים העצמאים והחברות, במקרה הטוב, את רוב חובם בחודשים הא-חרונים של שנת המס, וזאת בסכומים הנומינאליים

חברת כ"א, ישיבה רע"ד

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (אליאב, ישעיהו, מודעי, קול) —

אנחנו נצביע נגד התקציב. ובוודאי יוגשו עוד תקציבים במשך השנה הזאת וגם נגדם נצביע. הממשלה צריכה להתפטר; צריכים ללכת לבחירות; צריכות ללכת אסכולות שתתויגנה לעם הזה את הדרך המדינית, הכלכלית והחברתית שבה הממשלה תוביל ושהתקציב הוא רק בבואה שלה. מה שיש כרגע, הרי זה היסחפות אחרי מציאות אומללה, שתלך ותהיה אומללה עוד יותר מחודש לחודש. התקציב הזה לא עומד בה ולא יעמוד בה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מודעי, ואחריו לחבר הכנסת שמעוני.

יצחק מודעי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדיניות כלכלית נכונה חייבת להציעד אותנו לקראת הבראה כלכלית — בעיקר על-ידי הגדלת הפריזן ומעבר הדרגתי של עובדי דים מענפי השירותים לענפי הייצור — ולקראת עצמאות כלכלית על-ידי הגברת היצוא, חידוש ההשקעות ושיפור מאזן התשלומים.

תקציב 1976, רבותי השרים, מוגש על-ידי ממשלה חלשה, המתקשה להחליט על דרכה בכל נושא, ממש — לה שאינה מצליחה לתאם בין חבריה, לגייס את תומכיה בכנסת ובוועדת הכספים ולהפעיל את מנגנוניה. תקציב 1976 מוגש באווירה של איאמון כללי עקב קביעות ונסיגות מהן, היסוסים הדלפות ופירסומים מקוטעים, ובאווירה של איאמון כלכלי, בגלל חוסר יכולת לתאם מדיניות כלכלית עם בנק ישראל ועם הסתדרות העובדי דים.

חוק התקציב 1976 הוא רפורמה בצורתו. בצד סעיפי ההוצאה המוכרים מופיעים גם סעיפי הוצאה מותנית בהכנסה, הרשאה להתחייב, ושיא כוח-האדם. הרפורמה בחוק התקציב באה בעקבות הרפורמות במס הכנסה — ועדת-בן-שחר — במסים עקיפים — ערך מוסף; בשערי החליפין — פחות זוחל; בתוספת היוקר — ועדת ווסמן; בשוק ההון — הצמדה חלקית; ובשכר עובדי המדינה — ועדת-ברקאי. כמו כל הרפורמות הללו גם התקציב עדיין חייב לעמוד במבחן המציאות.

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שאני מפריע לשר האוצר ולשר התיירות. אני מוכן להפסיק.

שר התיירות מ. קול:

שנינו מקשיבים לך בתשומת-לב מלאה.

יצחק מודעי (הליכוד):

לא בגלל תכנם של דברי, אלא בגלל הגימוס כלפי הבית, כשפונים אל שר מסויים, שהוא אחראי לתקציב שאנחנו חושבים שהוא אסון — השר לא מוכרח לקבל את הדברים, אבל לפחות להאזין.

אדוני שר האוצר, תקציב 1976 הוא תקציב בלתי-מרוסן בתכנון ולפיכך הוא מסוכן למשק המדינה ולמדינה. כשהופעת, אדוני השר, לפני שבויעים, באספה הכללית של רואה-החשבון בישראל אמרת כי קל להשיג מיעד דברי ביקורת ממרומי אונברסיטאות או מעל במת הכנסת, אבל — כך משתמע מדברייך — קשה לקבוע מדיניות כלכלית ותקציב תואם, ועוד יר-

ותיכף אנסה, בלי משלים, להגיד אל מה אני מתכוון. כאשר 40% עד 50% מתקציב המדינה שייכים למשרד אחד, למשרד הבטחון, ויחד עם תשלומי החובות אנחנו מגיעים ל-2/3 כמעט של התקציב לפני שזוים באיזה שטח שהוא, או אנו מדברים בעצם על תקציב של "אלפאנטיאזיס". כך אני רואה אותו.

ואתחיל מהרגל הענקית הזאת של 40%—50% היום אנחנו שומעים על מריבות או עימות — תקרא לזה איך שתוצו — בין משרד האוצר ומשרד הבטחון על מיליארד לירות. אני חושב שתקציב הבטחון עצמו לוקה במחלת הפיל. זאת ואמרת, גוף שצריך להיות רזה, שרירי, גמיש ולא שיגרת, שהוא צה"ל, "רוכב" על שכבה שמנה ועבה של מערכת הבטחון שממנה אפשר, וחייבים, להוריד עוד הרבה שכבות שומן. ואם אנחנו שומעים בראדיו שהדבר הראשון שייפגע מן הוויכוח בין משרד האוצר ומשרד הבטחון הם האימונים של צה"ל, אני אומר: זה לא נכון, כך אי-אפשר להציג את הבעיה. עד שנגיע לאימונים של חיילי צה"ל, עד שנגיע לשרירים ולעצמות, יש עדיין הרבה מה להוריד. 40%—50% מתקציב המדינה הולכים לנושא שלצערי אינו מבוקר כראוי ואינו בדרך. כראוי. ואחרי זה נשאר לנו לתקציב אזרחי שליש. למדינה הזאת, במצבה, נשאר שליש של התקציב לכל יתר הצרכים.

זהו הגוף המצומק, המעוות, הרזה, שאינו יכול להתפתח כהוגן, בלי מחזור דם תקין, שמעל לרגל הפיל. בתוך גוף זה החינוך, כל שירותי הרווחה, כל יתר פעולות המדינה, אם המצב יימשך בצורה כזאת, אם נלך בקצב זה, הרי בשנה הבאה, או אולי בתוך שנה זו, אפשר לראות את המשרדים האחרים כנספחים ל-50% אלה של הבטחון. שר החינוך יהיה יועץ אזרחי לקצין חינוך ראשי; שר הבריאות יהיה יועץ אזרחי לקצין רפואה ראשי; ושר האוצר יכול להיות יועץ אזרחי לגובר מערכת הבטחון. אי-אפשר לנהל את המדינה בצורה כזאת, שרק שליש מן התקציב מוקדש לפעולותיה החיוניות שעה שכולנו נאזרים באימרה שחינוך זה בטחון, בריאות זה בטחון — וכל זה נכון. אי-אפשר את כל זה לנהל בפחות משליש מתקציב המדינה, ויש מקום, לפי דעתי, לבדיקה יסודית ואמיתית של תקציב הבטחון האוכל כל חלקה טובה בהמשך התפתחות חיינו.

אני רוצה לגעת בנקודה אחרת: לפני כשלושת רבעי שנה היה זיכוח בעתונות, והייתי מעורב בו בעקיפין. בעתון "ידיעות אחרונות" נאמר על-ידי העיתונאי ברוך גאדל שישי כ-10 מיליארד לירות של הון שחור שאינו בא תחת ביקורת מס הכנסה. שמעתי את הדברים האלה מכלי שני, גם מפי שר האוצר, ולאחר שהדבר הובא לעתונות, הכחיש זאת שר האוצר. היום כבר נאמר על-ידי נציב מס הכנסה ונאמר על-ידי אנשי משרד האוצר אחרים שיש בין 10 ל-15 מיליארד לירות כספי הון שחור, שאינם באים תחת ביקורת מערכת המסים שלנו. אם אנחנו מוסיפים את הרעה החולה הזאת של הון שחור על תקציב אזרחי מצומק, על תקציב לא ברוק, המלא בשכבות שומן, של מערכת הבטחון, אנחנו מקבלים את התמונה המעוותת כולה של מערכת חיינו.

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (מודעי, רבינוביץ) —

יקרות והעסקת מאות אם לא אלפי עובדים נוספים בנ- יירת.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

בלי הנהלת חשבונות — עם העלמות הכנסות.

יצחק מודעי (הליכוד):

אני אסביר לכבודו את החוק שכבודו מתעלם ממנו.

לפיכך, אדוני, הצעתי לדחות את הנהגת החובה של ניהול ספרים. לפחות אולי הסכים, אדוני, בשנה הראשונה להפעיל רישומים פשוטים, ללא החלת קנסות וסאנקציות, שהחוק הדראקוני מדבר עליהם. לאט לאט יש ללמד את הנישומים להכין ולהכשיר את עובדי המס והמנגנון כדי שיוכלו לעמוד במשימה ביושר וביעילות. וכאן, אדוני שר האוצר, המקום להזים את האגדה שאתה מפיץ בציבור: אי-ניהול ספרים, אין פירושו העלמה, ממש כשם שניהול ספרים אין פירושו תשלום מס-אמת. אתם יודעים אמת זו.

בשנת התקציב 1976 יהיו המסים ותשלומי החובה שיא בין-לאומי — 64% מן ההכנסה הלאומית, ובצירוף מסי הרשויות המקומיות והביטוח הלאומי — זאת עוד לפני התוספת — יגיעו ל-71% מן ההכנסה הלאומית. הם יהיו 49% מכלל התוצר הלאומי, ובצירוף מסי הרשויות והביטוח הלאומי — 55% ממנו.

מה על אורחי המדינה ב-1976? הם יוכלו לקנות פחות מוצרים ושירותים מאשר ב-1975. גם מוצרים חיוניים, כמו לחם, שמן, אורז, ביצים ומוצרי חלב, יתייקרו בהרבה. כן גם הביטוח הלאומי, שירותים מו- ניציפאליים, שירותי קופת-החולים ובתי-החולים, תחבו- רה ציבורית, תעריפי דואר ושכר לימוד. בנוסף על אלו תרד גם רמת השירותים הלאומי: תגדל הצפיפות בבתי-ספר, בבתי-חולים, בכבישים, ברשת הטלפונים, ויצטמצמו בכלל השירותים הקהילתיים והתרבותיים.

לאחר כל אלה, לאחר כל החזון הקשה הזה, עוד חייב תקציב 1976 לעמוד במבחן הביצוע. האמנם לא יחרוג סכום ההוצאה מ-85.2 מיליארד לירות? האמנם הגרעון לא יעלה על 2.7 מיליארד לירות, לאחר שאומדן הגרעון בתקציב 1975 היה 1.5 מיליארד לירות והוא הגיע בפועל ל-6 מיליארד לירות? ומה אם שר יחרוג מתקציבו? ומה אם הממונה על הכנסות המדינה ימצא פאטנט להכנסה חלופית ויאשר הוצאות נוספות? על פיקד הטלת את האחריות הזאת.

לא פחות מדאיגה היא יכולת הביצוע האדמיניס- טראטיבית. היועץ שלך, אדוני השר, עוזב; צמרת משרד האוצר מתפוררת; הנותחים מתוסכלים. המנגנון שריו בדמוראליזאציה. העומס גדול מהיכולת, והזמן קצר מה- דרוש לביצוע. רבים השיבושים הנובעים מלחץ של זמן, והצורך לתקנם מגדיל עוד יותר את הלחץ.

לאחרונה הגשת, אדוני שר האוצר, לאישור הכנסת תקציב נוסף לשנת הכספים 1975, כמחציתו גרעון וכשני שלישים ממנו הזרמה. הסיבות שהכריחו אותך להגיש את התקציב הנוסף הן שרירות וקיימות, והן תכרחה אותך — ואתה יודע זאת — להגיש תקציב נוסף גם בשנת 1977.

תקציב 1976 המוצע חייב להדפיס כסף. האוצר הולך בדרך זו במקום שיגלה אומץ להחיר את הלבנת

תר קשה ליישם אותם. על כך, אדוני השר, אין לאיש יכוח אתך.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אני לא אמרתי זאת. אתה אומר זאת.

יצחק מודעי (הליכוד):

כך השתמע מדברייך. אמרת: "קל לבקר".

ואף-על-פי-כן, אדוני השר, מותר לבחון באוני- בריטה וחיובים לבדוק בכנסת, בעיקר לעת כזאת, כאשר הכלכלה הישראלית נלחמת על חייה, וגם אתה מודה בכך. כבר בדיקה ראשונה של התקציב המוצע מגלה כי הוא רצוף סתירות וניגודים, סילופים ועי- וותים, ציפיות-שווא, ואפילו העלמות והטעיות.

בשנת 1976 יורמו למשק כ-8 מיליארד לירות, רובן בתקציב המדינה. אלו בהכרח יגדילו את הביקושים ויז- רזו את תהליכי ההתייקרות. הגדלת הביקושים תגדיל את היבוא, והתייקרות של 30%—40% תבלום את היצוא — וזאת במקום הפסקת ההזרמה והגברת הספיגה וקיצוץ ההוצאות הציבוריות והפרטיות; וזאת במקום בלי- מת ההתייקרויות באופן שרמת האינפלציה אצלנו לא תעלה על זו שבמדינות המתחרות אתנו בשוקי העולם. כירווגיה בתקציב משרדי הממשלה, היה בכוחה להקטין את ההזרמה ובכך לתרום ישירות סכום עתק של כ-400 מיליון דולרים למאזן התשלומים המתדלדל שלנו.

נתוני תקציב 1976 אינם אמינים. אומדן מס ערך מוסף, 2.5 מיליארד לירות, מבוסס על התחלת גבייה באפריל, בעוד שהמועד המוצהר להחלתו הוא יולי והפ- עלתו, כנראה, אחרי ההודעה של עובדי מס הכנסה היום, לוואי ותהיה באוקטובר; אומדן ההכנסות מאיגרות- חוב, לאחר שנפגע אמון הציבור בהן, מנופח; ואומדן ההכנסות ממסים בכלל, אין לו על מה להסתמך. לדוג- מה: 400 מיליון הלירות שהופיעו פתאום מפדיון הל- וואות דמוינות; לעומתם אומדן הוצאות השכר, לרבות תוספת יוקר לפי שיעור של 25%, ולא 30%—40% — כצפוי. 1,500 עובדי ממשלה יפוטרו, כפי שפוטרו 2,000 בשנת התקציב 1975. אומדן הובסבידיות והמתחייב נקבע ללא בעלי הדבר. 550 מיליון לירות נעלמו פתאום מאומ- דן תשלום חובות הממשלה בעקבות איזו טעות אנושית — כך מסביר השר.

לפי נתוני תקציב 1976 יגדל החוב החיצוני של המדינה במיליארד דולר לפחות ויגיע ל-9 מיליארד דולר. הרורבה במטבע-חוץ תישאר על הקו הנוכחי ומתחת לקו האדום ששירטט בעשתי שר האוצר המנות. יחול פיחות הלירה עד לכדי 9.5—10 לירות לדולר, על- פי נתוני התקציב. התוצר הלאומי לא יגדל כמעט; תחול הפסקה בצמיחת המשק; תימשך האינפלציה של תשומות ושל הוצאות ייצור; ענף הביניה ייבלם ותע- שיות ושירותים רבים, אדוני השר, יתחסלו; מספר המובטלים יגיע ל-60,000. יתר על כך, הפיטורים גרעונו בחודשים האחרונים, רובם ככולם בענפי הייצור נעשו; פוטרו עובדי נמלים, קודחי נפט, כורי נחושת, עובדי טקסטיל, יצרני מקררים ופועלי בניין. לעומתם גידול תעסוקה ענקי בענפי השירותים, לרבות בנקים ומש- רים ציבוריים, ועכשיו עוד מבקש האוצר להנהיג חובת ניהול ספרים, אשר תחייב שוב ביזבוז שעות עבודה

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976 ; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (מודעי, ישיבה, שמעוני) —

א) קיצבאות הביטוח הלאומי ; ב) הפטור ממס הכנסה. שני הדברים הללו חוברו יחד, ואת הזיכויים משלימים באמצעות הביטוח הלאומי. שר האוצר ודאי יזכור כי כאשר נעשה החישוב ערב הנהגת הרפורמה, הוברר גם לשר האוצר כי סך כל הפטור והקיצבאות שניתנו למשפחות גדולות היה קטן מאשר בעבר. על כן הסכים שר האוצר, לאחר דיון בסיעת המערך, להגדיל את הקיצבאות רק כדי לתת את הסכום שניתן קודם לכן ולהשוות אותו למה שהיה בעבר. את הקיצבה בשביל הילד הרביעי הגדילו ב-25 לירות, ואת הקיצבאות בשביל הילד השישי ואילך הגדילו ב-50 לירות, וזאת רק כדי להביא את הסכומים לרמה שהיתה בעבר. האם על כך אפשר לומר שהקיצבאות עלו לאין שיעור, ובצורה מדאיגה? והרי רק חיברנו את שני המרכיבים, שהיו בעבר, ליחידת תשלום אחת.

שר האוצר הוסיף ואמר שהדבר עלול להוות ריץ שלילי לעבודה. הבה נבדוק מי הם מקבלי הקיצבאות של הביטוח הלאומי. קודם כל מקבלים את הקיצבאות זקנים שהגיעו לגיל הפנסיה. בדרך כלל הם כבר אינם צריכים לצאת לעבודה. איזה תמריץ שלילי לעבודה יש לזקנים הללו שמקבלים את הקיצבאות? אנו רוצים להבטיח להם לעת זיקנה קיום בכבוד. האם נבוא להקטין את הקיצבאות כדי שזקנים בגיל 60 ייצאו לעבודה?

כיצד זה יכול להוות תמריץ שלילי לעבודה למשפחות גדולות? משפחות גדולות, בין שראש המשפחה עובד ובין שלא, מקבלות אותה קיצבה. מדוע יוותר אדם על הכנסה מעבודה אם בלא-הכי הוא מקבל את הקיצבה? היכן כאן התמריץ השלילי לעבודה?

יש קבוצה אחת ויחידה שכולים להיתפס אליה, וזוהי הקבוצה של מקבלי סעד. אדוני השר, אני רוצה לצטט מדבריו של שר הסעד, המופיעים בדברי הסבר לתקציב, כדלהלן: "לעומת מגמת עלייה במספר הנתמכים בשנים האחרונות חלה תפוסה ומספר הנהנים מתמיכה ירד מ-26,000 ב-1975 ל-24,000 בשנה זו". ומה הוא בכלל כל תקציב הסעד? הבה נבחן מי מקבל אותה. מתוך אוכלוסיה של 765,000 משפחות בישראל רק 25,000 משפחות, כלומר 3%, מקבלות קיצבאות סעד. ההתפלגות של 25,000 המשפחות היא: 44% נכים וחולים כרוניים; 15% אלמנות; 25% לא ניתנים להשמה; ורק 15% — 4,000 משפחות — מקבלות השלמת סעד כתוצאה משכר ירוד. מדוע להיתפס לפסיכוזה שמישהו מנסה לרוע בציבור כדי לומר שהגענו לנקודה הקריטית והמתחנת בקיצבאות אלה? מדוע לא להבליט את האור הגדול המקופל בנתונים האלה של הביטוח הלאומי, של פיהם 60 משפחות הזכאיות להשלמת סעד לא הלקו לבקש את ההשלמה הזאת ולא קיבלו אותה? הן העדיפו שהכנסתן תהיה פחותה ובלבד לא להגיע לקיצבת סעד. מדוע את זה לא להבליט, אדוני שר האוצר? מכל מקום, האם הפתרון הוא בהורדת הקיצבאות, או אולי יותר נכון לומר שהוא בהגדלת שכר המינימום? חייבים אגב להדגיש פה את הצביעות של אותם חוגים של תעשיינים, אשר דיברו כל כך גבוהה על עובדי הייצור והיו מוכנים לפוצץ את המשא-ומתן עם ההסתדרות על חוסר פת 50 לירות לשכר המינימום, שבסך-הכל, אחרי ההעלאה, הוא מגיע ל-1,000 לירות.

ההון השחור, שהיום כולנו יודעים את ממדיו. כאשר נקבתי במספרים על ההון השחור, אמרת שזה מגוחך. עכשיו נציב מס הכנסה מדבר על סכומים של 15-20 מיליארד לירות. ההלבנה תהבטא בהזרמה ישירה של מיליארדים במסים במקום להדפיס כסף. אם יהיה לאוצר עוז להלבין כספים, ולמכור להדפיס כסף, כמו מחצבים, טלפונים, רכבת, רשתות שונות, בנייה וכדומה — והכל ממשלתי במדינה — הרי בכך נבטיח כי תיעצר הדינאמיקה של ההתדרדרות וכי משק המדינה יעלה סוף סוף על הדרך להבראה כלכלית ולעצמאות.

היו"ר י. ישיבה: רשות הדיבור לאחרון הגוואמים בדיון, לחבר-הכנסת שמעוני.

חבר שמעוני (המערך): אדוני היושב-ראש, נכנסת נכבדה, עם כל רצוני לחלק שבחים על התקציב ועל המאמץ של שר האוצר לעמוד במעמדה הכלכלית — ואני חושב שבדרך כלל מאמצים אלה הם כנים ונכונים — הרי כאשר אני מתבונן בהתייחסות של שר האוצר לבעיות חברה ורווחה, לצערי אינני יכול לצאת מחוץ מהמגמה הזאת.

שר האוצר אמר בדבריו: "בתחומים אלה" — הכוונה לתחומי החברה והרווחה — "חל גידול מהיר בשנים האחרונות ואין ברירה אלא לעצור זמנית את הגידול...". אחר כך הוא הוסיף, בפרק על הביטוח הלאומי, את הדברים הבאים: "אעיר כאן כי במסגרת המדיניות להבטחת הכנסה לשכבות מעוטות היכולת הגענו למצב שקיצבאות הסעד והביטוח הלאומי, שגדלו כאמור, בקצב מהיר יותר מאשר ההכנסה הממוצעת, מקטינות יותר ויותר את התמריץ לעבודה, וקיים חשש כי אם נמשיך בדרך זו עלולה להיפגע הבטחת לעבודה, להתאמץ, לצאת למרחב. עלינו לחזור, על כן, ולבחון עצמנו האם מתוך רצון לשפר ולהיטיב אין אנו מגיעים לעיוותים ולתקלות חמורות".

אדוני השר, אלה לא דברים מקוריים. הדעה הזאת מופצת בזדון בציבור כבר חודשים ארוכים כדי ליצור רושם שאכן המצב הוא כזה, מתוך הנחה שגם אם הדברים אינם כל כך נכונים, אם אומרים אותה הרבה פעמים וחוזרים עליהם פעמים לאין ספור, סופם שיישמעו כדברים נכונים.

הבה נבדוק באיזו מידה גדלו הקיצבאות, כיצד הן גדלו, למה הן גדלו, האם אמנם הן מאיטות ומחלישות את התמריץ לעבודה ומסכנות את המאמץ לצאת למר-הב. הקפיצה הגדולה חלה לאחר הפיחות, כאשר צריכה היה לתת פיצוי לשכבות מעוטות היכולת. זוהי בעצם אותה מגמה ששר האוצר דוגל בה — לתת את הפיצוי לא למצרך אלא לנצרך. אז מקטינים את הסובסידיות למוצרי יסוד, מייקרים את מצרכי המזון וצריך לתמוך בנצרך. ואז הקיצבה של הנצרך גדלה, כביכול. אבל לאחר חודש מסויים באו ואמרו: אולי הגדלנו את הקיצבאות יתר על המידה. אבל הפעם, אדוני שר האוצר, יש מידה מסויימת של הוגאה באמירה הזאת, כי העניין נעשה עם הנהגת הרפורמה. ברפורמה היו שני אלמנטים שתמכו בכלל המשפחות ובמשפחות מרובות הילדים:

חביב שמעוני (המערך):
אני רוצה לחזור ולומר, זה חוסר אחריות של הוועדה הזאת, אחרי משאים-ומתנים והסכמים שהתנהלו בין הצדדים, בהסכמת האוצר ובהסכמת ההסתדרות, הסכמים גלויים לעיני השמש ומעל השולחן. לא ייתכן שהממשלה תלך לקצץ בהישגים הסוציאליים. אם, חס וחלילה, גלך בדרך הזאת, נגרום לאבדן כל ההישגים של תנועת העבודה. אני יודע שיש כאלה שהיו רוצים להרוס את הישגי העובדים, את הישגי תנועת העבודה. אני רוצה לקוות שממשלת ישראל, אשר במרכזה עומדת תנועת העבודה, לא תיתן יד לדבר הזה.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):

חבר-הכנסת שמעוני, מי זאת תנועת העבודה? מי הגיש את התקציב הזה? בשם מי הוגש התקציב הזה?

ד"ר פ. שינמן:

מה היא ההסתערות הכללית?

(חבר-הכנסת י. גולן קורא קריאה א-ב ביניים)

יגאל כהן (הליכוד):

הממשלה וציבור העובדים התחייבו לקבל את המס-קנות.

ד"ר פ. שינמן:

אתה יושב במקומו של חבר-הכנסת בן-מאיר? אין חובה להפריע.

חביב שמעוני (המערך):

חברי הכנסת, גם לא ייתכן שציבור של עובדי המדינה, הנושא על גבו עשייה מבורכת בכל התחומים, ציבור עובדים אחראי ורציני, בעל מיומנות גבוהה, בעל ידע אשר הצעיד את משק המדינה ואת מינהל המדינה להישגים מרשימים שתפארתנו עליהם, יהיה נושא להשמצות חסרות-ערך. אלה שהביאו אותנו להישגים מרשימים, אלה הגורמים לכך שיהיה לנו יצוא גדול יותר, אלה הנותנים לנו את השירותים המשופרים, אשר משנה לשנה הולכים ומשתפרים, אלה העושים עבודה טובה, עבודה אחראית — לא ייתכן שאלה לא יקבלו שכר הוגן.

וזה מה שמתקשר עם תחילת דברי. מצד אחד אומרים לנו: יחיה האדם על שכרו. מצד שני אין מוכנים לתת לו את השכר ההוגן כדי שיוכל לחיות על שכרו. קיצבאות הסעד יקוצצו, קיצבאות הביטוח הלאומי יקוצצו, וגם שכר הוגן לא לתת?

חובה על האוצר, חובה על ממשלת ישראל, להתנער ממסקנות אלה. מעולם לא ניתנה סמכות לוועדה כזאת להחליט בכגון אלה. יש לאפשר לכלל עובדי המדינה לקבל שכר הוגן על-מנת שיוכלו לחיות.

המקורות למימון כל הדברים האלה הם מאותם מיליארדים של מעלימי ההכנסות שחבר-הכנסת בן-מאיר, מגונן עליהם. המדובר בסכום של 15—20 מיליארדים, שהם יכולים לכסות את הגרעון של הממשלה ולאפשר תשלום של שכר הוגן לכל עובדי השירותים.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):
איך תצביע?

אבל כיוון שאנחנו עוסקים בקיצוצים — וזוהי כנראה הדרך שעליה תהיה תפארתה של מדיניות הממשלה בתחומי החברה — אי-אפשר שלא להזכיר את הנושא של מסקנות ועדת-ברקאי. עם כל הכבוד לוועדה זו, אינני יודע אם חוסר אחריות או יצר הפירסום הוא שדחף אותה למסקנות מגוחכות, כאשר היא נתבקשה לחוות את דעתה בסוגיה ספציפית והיא באה להמליץ שלא תהיה כלל העלאת שכר לעובדי השירותים במדינה. אינני יודע מי שאל אותה בנושא הזה. אינני יודע מי ייפה את כותה ומדוע היתה צריכה לחרוג ממסמכותה. מכל מקום, אין לזה תקדים ואני מקווה שזה לא יהיה תקדים. — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

איך אתה יודע מה סמכותה? אתה בדקת אותה מבחינה משפטית? ישבה ועדה של חמישה אנשים רציניים והגישה דו"ח, אתה אומר שזה לא בסמכותה, כי הדו"ח לא מוצא חן בעיניך.

חביב שמעוני (המערך):

לא היה מסמכותה לקבוע אם לתת העלאות שכר לעובדים. לא על נושא זה ישבה ולא זה היה כתב-הסמכות שלה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מי קובע?

(חבר-הכנסת ש. י. גרוס קורא קריאה א-ב ביניים)

חביב שמעוני (המערך):

אני רשאי לקבוע לא פחות ממש.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כולם טעו?

חביב שמעוני (המערך):

טעו ויביאו את המשק לתהוה ובוהו. המחיר שנשלם יהיה כפל כפליים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אם ישמעו את דעתך, לא יהיה משק בכלל.

חביב שמעוני (המערך):

או שלא תהיה ממשלה. זאת דמאגוגיה זולה להיות פופולארי.

(חבר-הכנסת ש. י. גרוס קורא קריאה א-ב ביניים)

אולי תגיד מניין זה יבוא. חבר-הכנסת בן-מאיר, אתה שמח על כל תהוה ובוהו. אתה שמת לך למטרה לגרום תהוה ובוהו וזה טבעי שאתה מאמץ מסקנות שצריכות להביא תהוה ובוהו. תיקח מאותם מעלימי הכסות שאתה מגן עליהם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כולם לא בסדר, חוץ ממשך. משל לא רוצה לקיים את המסקנות ואתה מגן עליו.

ד"ר פ. שינמן:

כמה קריאות-ביניים אפשר לקרוא?

חברת כ"א, ישיבה רע"ד

— חוק התקציב לשנת הכספים 1976; חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976 (שמעוני, גרופר, שינמן); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (שינמן, יעקבסון); חוק המים (תיקון מס' 6) — (שינמן, גרשוני) —

חביב שמעוני (המערך):

אני אצביע בעד הממשלה; אף-על-פי שאני חולק עליה בסעיף זה או זה, אני חושב, בסך-הכל, שהמדיניות שלה היא טובה ואני חושב שאסור לנו לתת לימין לעלות אי פעם.

פסח גרופר (הליכוד):

איזה ימין?

חביב שמעוני (המערך):

חסי-וחלילה אם הימין יעלה לשלטון. אנחנו לא ניתן לו ואני מקווה שלעולם לא יעלה.

היו"ר פ. שינמן:

סיימנו את הוויכוח על חוק התקציב. שר האוצר ישיב מחר למשתתפים בדיון.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק מס שי-רותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976 — שהחזירה ועדת הכספים; חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ו—1976 — שהחזירה ועדת השירותים הציבוריים.

היו"ר פ. שינמן:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

סגן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום

ד. חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976 *

(קריאה ראשונה)

כבר בהביאי את ההצעה לקריאה מוקדמת אמרתי, ולדעתי בצדק, שחוק המים, העוסק בעניין כל כך חיוני למדינה ותושביה — הן לגבי הפרט הצורך את המים בצריכה ביתית, הן לגבי החקלאים המרוויחים את השדות, הן לגבי התעשייה והן לגבי כל צורך אחר שאי אפשר לספק אותו במדינה ללא מים — פתר בעיות שונות ורציניות לגבי מגזרים שונים במשק ולגבי האפשרויות של ניצול יעיל של מים וחלוקתם וכו', אבל החוק השאיר דבר אחד פתוח לגמרי, מנקודת ראותי ומנקודת ראותם של חברים, והוא הפיקוח הפארלא-מנטארי על המחיר. בזה התכוונתי להגיד, ואני חוזר על כך, שאמנם יש מועצת מים, וטוב שיש. היא מורכבת מנציגים של החקלאים על זרמיהם השונים ועל המגזרים השונים, לרבות באי-כוח משרד החקלאות, הממשלה. היא דנה בכל העניינים הנוגעים למים, גם במחיר. אבל היא יכולה רק להביע דעה בעניין מחיר המים ולתת עצה בלבד לשר החקלאות בעניין מחיר המים. הקובע היחידי והסופי בנוגע למחיר המים עד היום הוא שר החקלאות. ואני מתכוון לכך שלגבי כל שר חקלאות — אם זה הקודם ואם זה שקדם לו, אם זה של עכשיו ואם זה שיבוא אחריו — טוב בשבילו וטוב בשביל החיים התקינים שלנו, במערכת שבה פועלת הכנסת והפיקוח שלה, וטוב לעניין המים, שלא אשר בלבד יקבע אלא הוא יתייעץ, ולא רק יקבל עצה ממועצת המים אלא יהיה זקוק גם לאישור של ועדה פארלאמנטארית.

היו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976. ההצעה מובאת לקריאה ראשונה על-ידי המציע, חבר הכנסת גרשוני.

צבי גרשוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מתכבד בזה להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו — 1976 — תיקון לחוק המים המקורי אשר חוקק על-ידי הכנסת בתשי"ט — 1959.

הסברתי את מטרת התיקון בשעה שהבאתי לפני הכנסת את ההצעה הזאת לדיון מוקדם. ובהזדמנות זאת אני רוצה להודות לחברי הכנסת על שהעבירו או את הצעתי לוועדת הכלכלה, ולחברי ועדת הכלכלה על אשר שיתפו אתי פעולה למען להביא הצעה יותר מתוקנת, ולדעתי גם יותר משופרת, בזכות עצתם הנבונה ובעצה אחת עם חברי ועדת הכלכלה, — דומני פה-אחד — וגם בעצה עם באי-כוח משרד החקלאות שהשתתפו באותם הדיונים.

יש הבדל בין ההצעה כפי שהבאתי אותה במיקורה, בקריאה המוקדמת, לבין ההצעה המוגשת לקריאה ראשונה בכנסת בהסמכת הוועדה ובהסמכתי.

בהזדמנות זו אני רוצה להזכיר בקצרה שהמטרה העיקרית שהיתה לנגד עיני — היתה אחת ויחידה: לגרום לכך שיהיה פיקוח פארלאמנטארי על מחיר המים.

הכנסת, כך הבנתי, קיבלה בקריאה המוקדמת את עיקר טעונו והעבירה את הדיון לוועדת הכלכלה. אבל בומן שהבאתי את ההצעה לקריאה מוקדמת חשבי

סיעה אופוזיציונית, אך אחראית, ובהיותי קרוב מאוד לשאלות כלכליות, חברתיות וחקלאיות יכול אני להביע דיעה מראש כי אתמוןך בהצעה של חברי-הכנסת זב"ב גרשוני, שמגמתה לתקן את חוק המים, אם כי התורבן של התיקון מעורר שאלה שעוד אעמוד עליה בהמשך דברתי.

אני נוקט עמדה חיובית, אם נדבר באופן כללי, כלפי ההצעה המונחת על שולחן הבית, מפני שאני מחייב את הכיוון המחשבתי שבא לידי ביטוי בהצעה הזאת, והוא הרחבה והגברת של הפיקוח הפארלאמנטארי על החלטות האומיניסטרציה, על החלטות המנגנון, ויהיה זה המנגנון הטוב והיעיל ביותר.

הוויכוח בינינו איננו איפוא במהותם של הדברים, דהיינו בהצעה להטיל את הפיקוח הפארלאמנטארי על קביעת תעריפי המים, כי בדבר זה הנני תומך; השאלה שהתעוררה היא אם להקים ועדה משותפת ואם זוהי ההצעה הטובה ביותר, הנוחה או המוצדקת. מס' בירים לנו כי עניינים מסויימים בחוק המים קשורים באישור ועדת הכספים של הכנסת, והם היטלי האיוון ושיעורי התשלום המיוחד, והדברים האלה קבורים עים בחוק המים, תשי"ט-1959. זאת הסיבה שהתיקון מציע להקים ועדה משותפת של ועדת הכלכלה ושל ועדת הכספים של הכנסת. ככלעצמי, סבור הייתי שכל נושאי המים, וכמובן גם עניין קביעת השיעור של מחיר המים, צריכים להיות במסגרת ועדת הכלכלה בלבד, וזה בשל היות המוסדות האדמיניסטרטיביים העוסקים בשאלות אלה במסגרת משרד החקלאות, שהפיקוח עליו הוא מתפקידה של ועדת הכלכלה של הכנסת. אך לא זו בלבד. הצרכנים הגדולים ביותר של המים הם החקלאים, ובאמרי זאת אינני מתעלם כלל וכלל מתפקידו ומקומו של גורם המים שצולח בתעשייה. אך לא יהיו חילוקי-דעות אם נקבע שאצל החקלאים זהו הגורם הקשור קשר בליינתק עם פרנסתם. כמעט לא נוכל לציין איזה ענף חקלאי אשר לא צורך מים בכמויות גדולות. קביעת מחיר המים קשורה איפוא קשר בלתי-ניתן לגיתוק עם הכנסותיו של החקלאי, הווי אומר, עם פרנסתו של החקלאי.

ידוע שלכנסת חברי הכנסת הנכבדים, כי ועדת הכלכלה של הכנסת, במיוחד של הכנסת הזאת, עוסקת כמעט יום ביומם בבעיות של המשק החקלאי על כל ענפי פיו. לפיכך היה מקום, לתקן את החוק באופן כזה שכל מכלול הבעיות המתעוררות בקשר לביצוע חוק המים, וכתוצאה מכך כל החלטות וההוראות המתחייבות מביצוע החוק, יקבלו את אישורה של ועדת הכלכלה, אך, כפי שאמרתי, אין לי התנגדות עקרונית להקמת ועדה משותפת לצורך הדברים הללו. העקרון של הרחבת הפיקוח הפארלאמנטארי הוא חיובי ביותר והוא גם טוב מנקודת מבט אורחית, מזה ומנקודת מבטו של המנגנון. מזה, הפיקוח הפארלאמנטארי מבטיח לי האזרה לא יקופח וגם הציבורים המתפרנסים מחקלאות והצורכים לשם זה מים ויכול להיות יותר בטוחים, כי האינטרסים הלגיטימיים שלהם יובאו בחשבון באופן אובייקטיבי כאשר ועדת הכנסת תתבקש לאשר את התעריפים של המים.

חברי כנסת נכבדים, אמרתי שדבר זה טוב גם למנגנון. לכאורה אפשר לומר כי ההזדקקות לאי-

תויתומי — וזה היה בשילוב דברים כפי שהתפתח מאז נתקבל חוק המים — ונראה היה לי שפיקוח פארלאמנטארי צריך להתבצע באמצעות ועדת הכספים. אמרתי שזה היה נראה לי טבעי, מפני שבחוק המים חייבת ועדת הכספים, לפי המלצת השר, לאשר את העניין של היטלי האיוון על המים ואת העניין של שיעורי התשלום המיוחד על מחיר המים. חשבתי לי: הואיל ועדת הכספים היא אשר דנה בהיטל האיוון ובשיעורי התשלום, אם אנו רוצים שיהיה פיקוח פארלאמנטארי על המחיר, צריך שגם הוא יהיה באמצעות ועדת הכספים. אבל כשהבאתי את העניין לפני ועדת הכלכלה, שהיא היא שחוקקה בזמנה את חוק המים, התברר שלפי דעת רוב או כמעט כל חברי ועדת הכלכלה, אותה ועדה אשר חוקקה את חוק המים צריכה להיות גם הוועדה הפארלאמנטארית שתפקח על המחיר. והיה משהו רציני בטענה זו. אבל אז התעוררו גם אנשי משרד החקלאות ואמרו — ובצדק גמור: איך זה תסחבן אותנו בכל עניין לווועדה אחרת? על עניין היטלי האיוון ידונו בוועדת הכספים, על עניין ההיטל המיוחד ידונו בוועדת הכספים — ועל מחיר המים ידונו בוועדת הכלכלה? ואז הגיעה ועדת הכלכלה למסקנה, לדעתי טובה ונבונה, שמתקבל על הדעת להקים ועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הכלכלה, מחציתה מוועדה זו ומחציתה מוועדה זו, אשר תדון גם במחיר המים ותצטרך לתת את האישור, גם בהיטל האיוון וגם בשיעורי התשלום.

לכן באה הצעת התיקון בקריאה הראשונה שאני מביא היום לפניכם בהצעה המקורית. הצעתי רק סעיף אחד: פיקוח של ועדת הכספים. לעומת זה עכשיו יש שלושה סעיפים: סעיף 112 — לגבי מחיר המים; סעיף 118(א) — לגבי קרן האיוון; וסעיף 124(ב) (א) — לגבי ההיטל המיוחד. אני חושב שבוזה פעלנו בתיאום עם ועדת הכלכלה ועם האנשים שייצגו את משרד החקלאות, כיאה לכנסת כשהיא מעבירה נושא לדיון בוועדה. הוועדה עשתה מלאכה יפה ועזרה לי הרבה, ואני חושב שאנחנו מביאים הצעה טובה יותר ונבונה יותר מזה שהבאתי בהתחלה, לפני שכל העניין היה נהיר גם לי לכל פרטיו. ואני מקווה שהיום תאשר את ההצעה הזאת בקריאה ראשונה, והיא תועבר שוב לוועדת הכלכלה שתכין אותה לקריאה שנייה ושלישית. ויתכן אותה" פירושו שאם היא תשמע גם היום במליאה עצות טובות — בשינוי תוף פעולה עם ועדת הכלכלה נשמח לתקן עוד דברים.

בוה סיימתי להציג את העניין, ואני מבקש להעביר את ההצעה, אחרי אישור בקריאה ראשונה, לוועדת הכלכלה כדי שזו תכין אותה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר פ. שינמן:

תודה לחברי-הכנסת גרשוני, על שהביא את הצעת החוק לקריאה ראשונה. חברי הכנסת, אנחנו פותחים בדיון. הדיון הוא אישי במסגרת של חמש דקות לכל נואם. רשות הדיבור לחברי-הכנסת דרובלס, ואחריו לחברי-הכנסת אבטיב.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהיותי מייצג

דינה. לפי מיטב הבנתי עדיין לא עשינו די והמה דינה איננה עושה די לפתח מקורות מים. בשעתם קבעו בעלי החזון שצריך להקים את המוביל הארצי והתחילו בפעולה במרץ, ואיש אינו מצטער על כך. אני שמח ששר החקלאות הנוכחי התחיל בהמשך העבודה בנושא הנחת הקו מאגם זוהר לצאלים. עם זאת, במצב שאנחנו נתונים בו היום, יש צורך לפתח ארבע מקורות המים בקצב שונה מכפי שאנחנו עושים כיום. לפי דעתי, המשאבים והקצאות הכספיים, שהוסכם עליהם בין האוצר לבין משרד החקלאות לקראת השנה הקרובה, אינם מספיקים כדי לנסות להגיע להעמקת הפיתוח של מקורות המים. לדעתי, אחת הבעיות הכאובות שלנו היא כיצד להעשיר את מקור רות המים ואיך לרכז את המים במוביל הארצי, איך להשקיע מאמץ כדי להמתיק מי הים ולהמשיך בבידיקת אפשרויות של טיהור מי קולחים, ובמיוחד לתת את הדגש התיקון קווי המים במושבים. מדברים במ"ש שנים על נושא תיקון קווי המים במושבים, ואמ"גם לא מעט נעשה בתחום זה. אבל יש לראות את המצב באותם ישובים שיש להם פחת גבוה מאוד, המגיע מ-10% עד 30%, ולצערי אין להם עדיין אמ"צעים כדי שאפשר יהיה לתקן את כל קווי המים.

לדעתי, בהזדמנות זו שאנו מדברים על חוק המים, לא נוכל לצאת ידי חובה אם לא נציין עובדה אחת, שחלוקת המים בארץ איננה חלוקה צודקת. על כך אנו חוזרים ודנים ומתריעים בכל הזדמנות, הן בדין בנושא המים והן בזמן הגשת תקציב משרד החקלאות. האמת היא שבשעתו ביקש משרד החקלאות מאת השר חנוני ז"ל להציע הצעה איך לחלק את המים בצורה צודקת יותר. ועדה זו הגישה המלצות, ושום דבר לא נעשה. כמו כן הגישה ועדת חורין המלצות שעל הדיון היום לא יצאו אף הפועל.

יש צורך לקבוע קריטריונים ברורים וצודקים, על בסיס מיפקד אוכלוסין, בכל מקום. אמרנו שאחד ממ"ר כיבי היסוד לכלכלת המשק הוא המים, אבל אם לא תהיה חלוקה צודקת הרי אנו מחטיאים את המטרה. לכן, או שנלך על בסיס מיפקד שהוגש בשעתו, או שנחליט על מיפקד אוכלוסין חדש, או שנקבע קריטריונים על בסיס של יחידות סביב בני גיל 18 ויור. תר. במצב הנוכחי יש התמרמרות רבה ביותר בקרב ההתיישבות.

קיימת כמו כן הבעיה של מחיר המים. צריך לקבוע מחיר לכל קוב מים אחד לכל הארץ. לא צריך להיות שחלק מהישובים הנמצאים ליד מאגרי מים או ליד בארות עצמאיים ישלמו מחיר שונה למים מאשר אלה הנמצאים בדרום או בצפון. הגיעה העת לנסות לקבוע מחיר אחיד למים.

יש בעיה קשה של עליית המחירים. בשנתיים האחרונות עלה מחיר המים ביותר מ-250%, דבר שאין לו שום יחס למחירי התוצרת החקלאית. נכון שה"דבר נבע גם מעליית מחירי הדלק ותשומות אחרות, אבל עם זאת לא יכול להיות שמחיר המים יעלה בממדים כאלה. בינואר 1975 עלה מחיר המים ב-110% בבתי-אחת, ובעקבות המלצות גד יעקבי הוא יעלה ב-17% אוטומטית כל שנה, ולאחר כל עלייה במ"חיר הדלק יש העלאה במחיר המים.

שור ועדת הכלכלה של הכנסת עשויה לגרום לסבת ולהפסדים, אך זה רק לכאורה. הסבת, וכתור צאה ממנה ההפסדים, איננה תופעה שאי-אפשר לג"בור עליה, וחזקה על הוועדה שהיא תהיה ערה לסכנה זאת. עם זאת ראוי להדגיש כי טוב יהיה יותר למנגנון כאשר הוא יפעל על יסוד גיבוי ועדה פאר-לאמנטארית שהכנסת הטילה עליה את התפקיד הזה. טוב מאוד שאנו מתפנים מדי פעם בפעם ומתקנים איזה חוק שהתיקון מכוון להרחיב את הפיקוח של הפארלאמנט, כי בכך אנו משרים ומשכללים את החוק ומחזקים את הדמוקרטיה במדינה.

חברי הכנסת הנכבדים, בהזדמנות זו הייתי רוצה לומר שבימים אלה אפשר כבר לקבוע כי השנה הנוכחית, אם נדבר באופן כללי, לא היתה מבורכת במים — אחד הליקויים הגדולים ביותר בכך שמקור רות המים שלנו אינם מאפשרים פיתוח חקלאי ותעשייתי שיכולנו להשיג לוא היה מצב מאגרי המים שבמדינה שפיר יותר. פעמים רבות הזדמן לי לדבר ולהתריע מעל במה נכבדה זו על המצב החמור של משק המים במדינה ולא אוכל לסיים את דברי, בדברי על תיקון חוק המים, מבלי להתריע עוד פעם, בה"דמנות זו לפחות, על שתי בעיות יסוד העולות כ"שר מזכירים את המלה מים: א) לא עשינו די, במ"שך התקופה האחרונה, לפיתוח מקורות חדשים של מים קובנציונאליים ולא עשינו די ללכוד מים, ולא עשינו די לשפר את המים המזוהמים. על מחדלים אלה מתלוננים לא רק חברי הכנסת הנמנים עם הא"פוזיציה כי אם כל אלה שהבעיה מוכרת להם, וכן נשמעות תלונות על כך מפ"י עובדי משרד החקלאות, לרבות, בוודאי, גם השר בכבודו ובעצמו: ב) חלוקת המים בין היצרנים איננה נכונה ואיננה צודקת. עד היום יש גורמים בהתיישבות החקלאית, שהצליחו בע"בר להערים על השלטונות ולהבטיח לעצמם מיכסות מים, לפעמים מעבר למה שמגיע להם, וזאת האזרה לגבינו, אנשי ההתיישבות. אם לא נצליח להגיע במ"רה לירי איוון נכון וצודק, כ"רא תפרוץ מריבה שלא נוכל לגבור עליה. שר החקלאות הבטיח לא אחת לעשות כדי שמריבה כזאת לא תפרוץ, אך עדיין הביצוע איננו נראה אפילו באופק.

לבסוף הנני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר פ. שינמן: רשות הדיבור לחבר הכנסת אבטבי, ואחריו לחבר הכנסת גרופר.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):
אודוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בהחלט נו"מך בהצעת החוק ומברך את חבר הכנסת גרשוני על היזמה החשובה שלו לתיקון חוק המים (תיקון מס' 6), שעיקר מטרתו פיקוח פארלאמנטארי, על-ידי ועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת הכלכלה, על קביעת תעריפי המים, דבר שלא היה נהוג עד כה.

חברי הכנסת, בהזדמנות זו, כשאנו מדברים בנו"שא המים, עלינו להביא בחשבון שהמים הם אחד המרכיבים החשובים ביותר בין גורמי הייצור במ-

כמחוקק וכמפקח על הרשות המבצעת, תוך התעלמות ממגבלות יוקרתיות לגבי מעמדן של הוועדות השוריות.

לכן אני תומך בחוק. אני רוצה לברך את חבר-הכנסת גרשוני על שטרח והביא הצעת חוק זו, שיש בה כדי לחזק את הפיקוח על הרשות המבצעת.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון. איננו רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל כהן, ואחריו לחבר-הכנסת קורן.

יגאל כהן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר שלוש-ארבע הערות קצרות בקשר להצעת החוק שגם אני, כקודמי, מברך עליה. אבל נדמה לי שהבעיה חורגת מהאספקט הצר של קביעת מחיר מים זה או זה.

נדמה לי שכאשר נוגעים בבעיית המים מי כמונו מודע לזה שהמים והקרקע הם שני המקורות המצומצמים ביותר במדינת ישראל ועם זה הקובעים ביותר בקשר לפיתוח החקלאות, להגדלת היצוא וכן לאי-תלותנו. אבל מה שקורה בקשר לזה לא מבטיח עדיין את מה שצריך היה להיות צפוי בנושא כמו המים.

הערה ראשונה — לגבי מקורות המים: כולנו מודעים לזה שהצורך המרכזי היום במשק החקלאי להתפתחותה של החקלאות הוא פיתוח מקורות מים נוספים, הן על-ידי קידוחים והן על-ידי מה שניסינו בהצלחה יתירה — הקמת מאגרים לקליטת מי שט-פונות והקמת מאגרים לקליטת מי ביוב. נדמה לי שבתקציב השנה, ועוד נדבר על כך, אין ביטוי הור-לם לצורך הדחוף והחשוב של הקצאת סכומים, לא גדולים, לפיתוח מקורות המים.

הערה שנייה: מה שקורה וקרה ב"מקורות" לא מבטיח טובות. כולנו היינו מודעים למה שקרה ב"ורד", ונדמה לי ש"מקורות" לא למדה מכך. לאור מה שקורה בחברות-הבת של "מקורות", כמו חברת "בינו ופיתוח" — שגלשה לתחומים לא לה, דבר שהביא הפסדים והביא לכך שתשומת-הלב העיקרית אינה מופנית, כפי שהיתה צריכה להיות מופנית, לפי-תוח מקורות מים וחלוקת מים — מן הדין לבוא שוב בתביעה לקיים פיקוח-יתר על הנעשה ב"מקורות".

הערה שלישית: במגזר החקלאי הצלחנו בשנה האחרונה להעלות את התפוקה החקלאית ב-7%—8%, אחוז המועסקים ירד. זאת אומרת שהגענו לייצור גדול יותר במספר קטן יותר של חקלאים. השנה גדל גם היצוא החקלאי ב-47%, ואילו היצוא בשאר המגזרים כמעט ולא גדל. אין ספק שכולנו גאים בכך. כדי שנוכל להמשיך לצעוד בדרך זו יש לפתח את מקורות המים.

והערה אחרונה: אני חושב שהתיקון המוצע הוא טוב, והלוואי והוא יורה לנו דרך לגבי נושאים דור-מים. ההצעה היא שוועדה של הכנסת המתמחה בנושא החקלאי, יחד עם ועדת הכספים הרואה את כל הבעיות של הנושא ושוקלת אותו לא רק מתוך אס-

דוד קורן (המערך):

ועל אף זאת המחיר מסובסד.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

נכון. אבל אנו צריכים לחשוב שהעלאה ב-250% היא בהחלט מוגזמת.

אני בהחלט מסכים להעביר את ההצעה לוועדה המשותפת. אני סבור שהוועדה המשותפת תצטרך להיכנס לעומק הבעיה ולנסות והזדמנות זו לפתור את הבעיות שהעליתי, בעיקר חלוקה צודקת יותר של המים, קביעת קריטריונים נכונים יותר, קביעת מחיר אחיד, וטיפול בכך שהעלאות מחיר המים תהיה צמודה באיזושהו יחס למחיר התוצרת.

אני בעד העברת החוק לוועדת הכלכלה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרופר, ואחריו לחבר-הכנסת לבנבראון, ואחריו לחבר-הכנסת יגאל כהן.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק המים הוא אחד החוקים החשובים והמשפיעים ביותר על המערכת החקלאית בישראל ועל כל כלכלת המדינה. החקלאות היא היום אחד הענפים המבטיחים ביצוא למדינה.

התיקון המוגש היום לכנסת מבטיח, כאמור, בדבר-רי ההסבר לחוק, את הפיקוח הפארלאמנטארי על קביעת תעריפים למחיר המים וכמו כן על היטלי האיזון ושיעורי תשלומים מיוחדים, המשפיעים אף הם על מחירי המים.

ברצוני לעמוד על החידוש בתיקון הזה, שיש בו תיקון המעמד הנמשך שנים רבות, ואני מקווה שהוא רק התחלת התהליך כביוון הנכון.

ועדת הכלכלה מטפלת במכלול נושאים כלכליים הקשורים בייצור ובשיווק, ביצוא ובבורמי הייצור הקשורים לכך, כגון קרקע, מים, מחקר ותיכנון חקלאי, מתח שיווק, חוקי מועצות הייצור והשיווק, ועוד ועוד. המצב הקיים הוא אנומאלי בכך שהוועדה דנה בנושאים מרכזיים אלו, ואילו ועדת הכספים דנה ומאשרת את התקציב בלי לרדת לעומקן של הבעיות.

דוד קורן (המערך):

בתוספת אינך צודק.

פסח גרופר (הליכוד):

השתתפתי קצת בדיונים בוועדת הכספים, חבר-הכנסת קורן, ואולי לחלק מחברי הוועדה יש מושג בנושאים חקלאיים, אבל לא לכולם. אינני חושב שיש ישיבות לחוצות למדי בזמן אפשר ללמוד בעיות חקלאיות. לגביך אני בטוח שאתה יודע, אבל לא לגבי השאר. השילוב של שתי הוועדות יכול להביא לידי ביטוי את התמחותן של שתי הוועדות ולתרום לפיקוח פארלאמנטארי יעיל.

הייתי, כאמור, רוצה לראות בתיקון של החוק הזה תחילתה של מחשבה ודרך לנצל את התמחותן של הוועדות השונות, תוך שיתוף פעולה, לא רק בנושא החקלאות אלא בכלל בשאר הבעיות הכלכליות במשק, כדי להגיע לניצול מאקסימאלי של הבית הזה

— חוק המים (תיקון מס' 6) (י. כהן, שינמן, קורן, גרשוני) —
 חוברת כ"א, ישיבה רע"ד

כפי שאמרת, המים הם מרכיב חשוב וחיוני בכל-
 כלת המדינה. ואנו צריכים להתייחס אליהם באמות-
 מידה חדשות. אינני בא בטענות אל שר החקלאות
 על דרכי הטיפול בנושא המים יחד עם מועצת המים
 ותוך התחשבות בעמדת החקלאים ובעמדות צרכני מים
 אחרים. אבל אני חושב שמעתה ואילך יש לתת לכ-
 נסת את הזכות להתערב בעניין קביעתו של מחיר
 המים, אם בוועדת הכספים של הכנסת או קובעים
 תעריפי החשמל ומחיריהם של מצרכי היסוד עליי
 קביעת הסובסידיות, ואם או קובעים מחיריהם של
 מצרכים שאינם מצרכי יסוד — אין שום סיבה שמ-
 חיר המים ייקבע שלא בהשתתפות הכנסת ובהכרעתה.
 בדרך כלל אני מעדיף שהנושא יידון וייקבע על-
 ידי ועדת הכספים של הכנסת, וזאת אני אומר לח-
 ברי הכנסת גרופר חרף טענותיו על חברי ועדת הכ-
 ספים. אבל אם יוחלט שתהיה ועדה משותפת קבועה
 של ועדת הכספים ושל ועדת הכלכלה שתקבל סמ-
 כות בעניין זה, לא אתנגד לכך. מכל מקום ברור
 דבר אחד — צריך שהכנסת תשתתף בקביעת מחיר
 המים. אני צופה עליית מחיר המים. אין מנוס מכך.

אני מברך על הצעת החוק ומציע להעבירה לור-
 עדת הכלכלה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחברי הכנסת גרשוני, בעל הצעת
 החוק, שישב למשתתפים בדיון.

צבי גרשוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כל אני
 מבטיח לכנסת שדברי יהיו קצרים. אני רוצה להור-
 דות לחברי הכנסת, שבדבריהם באה לידי ביטוי הת-
 מיכה של כל חלקי הבית בהצעת החוק שהגשתי.
 אני חושב שיש לכך חשיבות מרובה. את המחמאת
 אינני זוקף על חשבונאי אלא על חשבון תכנה של
 ההצעה, שעיקרה — כפי שנאמר עליידי כל המש-
 תתפים בדיון — תיקון המעוות עליידי הבטחת פי-
 קוח פארלאמנטארי על מחירי המים, שהם מצרך חיוני.

לא אתייחס לכל השאלות שהחברים נגעו בהן,
 למרות חשיבותן וערכן, ואני מתכוון לשאלות בעניין
 תוספת מים וחלוקת המים. גם אני חושב שצריך
 לקיים על זה דיון יסודי — אולי לא כולנו חושב
 בים על אותה חלוקה — אבל אי-אפשר לעשות זאת
 אגב דיון בתיקון זה. ואני מציע לחברים שדיברו
 לא לקפוץ על הגגלה של התיקון הזה אלא ליוזם
 דיון מיוחד על כך. אדרבה, תיוזמו דיון כזה. יש
 מקום לדון במליאת הכנסת על עניין תוספת מים,
 ודיון זה צריך להתקיים, לדעתי, לא רק בהשתתפות
 שרי החקלאות והאוצר אלא בהשתתפות כל שרי הממ-
 שלה. זה צריך להיות דיון מיוחד.

באשר לחוק, אני רוצה להגיד לחברים המקבלים
 בדיעבד את ההצעה של ועדה משותפת, אבל בעצם
 מתנגעים לוועדה אחת, מי לוועדת הכספים ומי לוור-
 עדת הכלכלה, כי אנני לנשעמי משוכנע היום
 שלא היה מנוס מכך, אלא אם כן היו רוצים לדחות
 את העניין לכמה שנים לבירורים נוספים. לדעתי
 השגנו דבר חשוב, לא בעצם העובדה שיש ועדה
 משותפת אלא בזה שוועדה משותפת עלולה — אני

פקט צר של קביעת המחיר אלא מתוך מכלול הבע-
 יות הכלכליות המשקיות והחברתיות, תקבע את המחיר
 או המחירים השונים של המים. אני חושב שוועדת
 הכלכלה שדנה בנושאים חקלאיים כל ימות השנה,
 וועדת הכספים הרואה את מכלול הבעיות, הן אשר
 צריכות לדון יחד בנושא מחיר המים, דבר המוצע בהצעת
 החוק של חברי הכנסת גרשוני. אני מקדם הצעת חוק
 זו בברכה ואני רואה בה פתח להקמת ועדות משו-
 תפות בנושאים אחרים. אני חושב שהדבר יביא לגיי-
 שה עניינית יותר ורצינית יותר מצד כולנו בטיפול
 בנושאים השונים, לא על רקע פוליטי וחלוקה על-
 פי קואליציה ואופוזיציה, אלא מתוך האינטרס הכולל
 של הנושא שבו דנים. לכן אני מחשיב את הצעת
 החוק, שהיא חשובה לגופו של עניין, ואני רואה בה
 תקדים לקבלת חוקים דומים בתחומים נוספים.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחברי הכנסת קורן, ואחריו לאחרון
 המשתתפים בדיון, חברי הכנסת גולן, אם יהיה נוכח
 באולם.

דוד קורן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מחייב את
 הצעת חוק המים (תיקון מס' 6), שהוצעה עליידי
 חברי הכנסת גרשוני. וזאת אף שאין לי יסוד לבוא
 בטענות, לא אל שר החקלאות הנוכחי ולא אל כל
 שרי החקלאות מאז קום המדינה, על הכרעותיהם בנו-
 שא המים ומחירי המים. הרצון לתקן את החוק הק-
 יים אין פירושו שיש מקום לטענה שעד עכשיו היה
 שטח מת בנושא מחירי המים. אולם המים הם לא
 רק צורך חיוני לאדם אלא גם מרכיב חשוב בכל-
 כלה, בצריכה, ואפילו ביצוא. ואפשר לומר שדרך
 הממטרה זורמים גם דולרים ולא רק מים. ולעת כזאת
 אנו חייבים לחסוך במים.

חברי הכנסת שקדמו לי דיברו על הצורך בפי-
 תוח מקורות מים; הם דיברו על החזרת מי ביוב,
 על אגירת מי גשמים בוואדיות, על התפלת מים ועל
 נסיונות קידוח נוספים — כל אלה דרכים חיוניות
 לפיתוח מקורות המים בעתיד.

אנו צריכים לחסוך במים ולשמור על כל טיפה.
 הסיסמה "חבל על כל טיפה", צריך לשנותה ל"היבה
 נשמור על כל טיפה". בספר התקציב, בחוברת ה'
 הכוללת תקציב משרד הפנים, מפיעה טבלה ובה
 כתוב: "אחוז הפחת וכמות המים ההולכת לאיבוד
 בערים". מים הולכים לאיבוד בארצנו לא רק בע-
 רים. אבל בטבלה שלפנינו אינו רואים כי כמות הפחת
 והמים ההולכים לאיבוד באילת היא 15.6%, שהם
 592,000 מ"ק. באילת המים יקרים, והם הולכים לאי-
 בוד. מישוה צריך לתת דעתו מדוע ולמה קורה הד-
 בר; בירושלים הולכים לאיבוד 24.7%, שהם 6.8 מיליון
 מ"ק מים. הבאת המים לירושלים היא דבר יקר
 מאוד, ומים אלה הולכים לאיבוד; בצפת — 40.7%,
 שהם 830,000 מ"ק מים, הולכים לאיבוד; בתל-אביב
 אחוז המים ההולכים לאיבוד מתקבל יותר על הדעת
 לעומת האחוזה בערים אחרות — 13.3%. ובכל זאת
 גם בתל-אביב הולכים לאיבוד קרוב ל-6 מיליון מ"ק
 מים.

אני מקווה שלאחר שהכנסת תאשר היום את הצעת החוק בקריאה ראשונה תעזור ועדת הכלכלה להביא אותה בהקדם האפשרי לקריאה שנייה ושלישית. אני מציע להעביר את החוק לוועדת הכלכלה, שתדון בדחיפות על כל העניינים שהחוק מדבר עליהם.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, לאשר את חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976, בקריאה ראשונה ולהעביר אותו לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ושלישית. אני מעמיד את ההצעה הזאת להצבעה.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976 לוועדת הכלכלה נתקבלה.

ה. שאילתות ותשובות

ננים בוטלו מסיבות תקציביות. עם זאת מספק צה"ל לחייליו אמצעי הסעה קבועים רבים ככל שביטלתו, ובכללם לצרכי חיילים בשטחים הקדמיים. המדובר באמצעים הבאים: (א) הסעות מאורגנות לחיילים בחופשה מיחידותיהם אל מרכזי האוכלוסיה בימי שישי וערבי חג בחזרה בימי ראשון ולמחרת החג. ההסעות ניתנות לחיילי יחידות השדה והיחידות שמעבר לקו הירוק, כאשר הספקת כלי הרכב מבוצעת על פי הזמנת היחידה. (ב) הטסת חיילים ממקומות השיירות הרחוקים למרכזי הארץ על-ידי מטוסים אורחיים ומטוסי חיל-האוויר. (ג) הסעה למקום המגורים וממנו ברכב מסודר או מתון כרטיסי נסיעה בתחבורה ציבורית, בכל חופשה רשמית רבע-שנתית. (ד) נסיעה חינם בכל קווי רכבת ישראל, לכל מטרה שהיא. (ה) קו אוטובוס המופעל בכל ימות השבוע להסעת חיילים בודדים לסיני וממנה, בנוסף על האוטובוסים בצירים המרכזיים בין היחידות החונות בסיני. (ז) מימון הוצאות נסיעה בתחבורה ציבורית לחיילים שאין מגורים בבסיסים שהם משרתים בהם. (ז) הסעות מנמלי התעופה אל מרכזי הערים זמנמלי התעופה אל המחנות.

היו"ר פ. שינמן :

שאלה נוספת לחברי הכנסת דרניצקי (יודין).

יהודה דרניצקי (יודין) :

כבוד השר, פורסם בעתונות כאילו מצד הנהלת "אגד" יש עכשיו נכונות רבה יותר להגיע להסכם עם משרד הבטחון בדבר הסעת חיילים בכל הקוים. האם אמנם כך, והאם משרד הבטחון פועל בכיוון של גיבוש תכנית כדי לפתור את הבעיה בהקדם ?

שר-הבטחון ש. פרס :

יש הצעה חדשה של "אגד", היא נתונה עכשיו בבדיקה, ואנחנו נחליט עליה בימים הקרובים.

תמיד אומר עלולה, כי אין הכרח שיהיה טוב — היא עלולה, כפי שכתוב בדברי ההסבר, להבטיח אחידות השיקולים, ועוד יותר הגברת ההתמחות בנושא. אני חושב שהעובדה שיהיה ועדה זאת תאפשר לחברים היושבים בוועדה מיוחדת לענייני מים להתמחות בכל ענייני המים, וזה חשוב מאוד.

כבר אמר קודמי, חברי הכנסת קורן, שאנחנו עומדים לפני העלאות רציניות של מחירי המים, אבל השיקולים וההסברים הם שונים. יש מי שמדבר על עלות, וזה הכל. בכלל אין דברים קדושים. עלות זה דבר חשוב, אבל לא קדוש. אם ירצו עלות גם לגבי הישובים בערבה וגם לגבי הישובים בגולן, אז אולי תהיה עלות על הנייר, אבל לא יהיו ישובים המשקים את שדותיהם. כדי לברר היטב את העניין, איפה העלות ואיפה מפריחים את שממות הארץ, צריך להקדיש לזה הרבה מחשבה. לכן זה דחוף שהעניין ייגמר גם בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר פ. שינמן :

אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום, שאילתות ותשובות.

4131. מציאת פתרון לבעיית הסעתם של חיילים בהפשות

חברי הכנסת י. דרניצקי (יודין) שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בתשרי תשל"ו (28 בספטמבר 1975):

למרות הטיפול הממושך בכנסת ובוועדותיה טרם הוסדר עניין הסעת החיילים בצורה מסודרת באוטובוסים של "אגד".

רצוני לשאול את השר כדלהלן:

1. האם יש לשר תכנית לסיום מהיר של המשא ומתן בדבר הסעת חיילים בדרכים בין-עירוניות ?

2. מה הם הסיכורים האלטרנאטיביים להסעת חיילים, ההולמים את הצרכים פחות או יותר, כל עוד אין סיכום חיובי עם "אגד" ?

3. האם הופעלו אמצעי הסעה נאותים לחיילים בתנאים מיוחדים כגון בשטחים מרוחקים, בשעות לילה וכדומה, כאשר יש חשש להתנכלויות בחיילים על-ידי הצעת "טרמפים" למיניהם ?

שר-הבטחון ש. פרס :

1. שר התחבורה מינה צוות משותף למשרד התחבורה, משרד האוצר, צה"ל, משרד הבטחון והקואופרטיבים לתחבורה. הצוות יגיש את המלצותיו בזמן הקרוב.

2-3. אין באפשרותו של צה"ל להפעיל קווי שיירות קבועים באמצעות משאיות של מרכז תובלה. גם קווי ההסעה הנסיוניים באמצעות אוטובוסים חכרים לאיסוף חיילים טרמפיסטים בקוים הבין-עירוניים

חברת כ"א, ישיבה רע"ד
— שאילות ותשובות (בארי, פרס, שינמן, י. תמיר, פעיל) —

בסיני. לא ידוע לנו על מסחר בתלושי דלק או על "ורימה הפשית של דלק", כדברי הכתבה, ובכל הביי קורות הנערכות נבדקים גם נושאים אלה באורח שוטף. בכל מקרה של תלונה קונקרטית נמסר הדבר לטיפוליה של משטרה צבאית חוקרת.

עניינו של הקצין, הרב־סרן הנזכר בכתבה, אף הוא נבדק, ועד כמה שנמסר לי לא נמצא שהנסיעות חרגו ממסגרת המקובל.

4218. ידיעות בדבר ניצול לרעה של נהגים צבאיים
חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ג' בחשוון (8 באוקטובר 1975):

מר זיו קופר כותב "בחדשות התחבורה" (מיום 19 בספטמבר 1975) ש"קצינים רבים בצה"ל מנצלים לרעה רכב צמוד" ובין היתר הוא מביא דוגמאות שנהגי קצינים ("נהגי הבוס" — זה הוא הכינוי שהודבק לנהגים אלה) "מושפלים ומשמשים שרתים ושליחים לקצינים ונשותיהם ובאי־ביתם". הוא מצביע בכתבה על "ביובו עצום בדלק ומסחר בתלושים".

בקשר לפירסום הנ"ל המובא בראש העתון אוסיף שהגיעו אלי ידיעות ישירות שאכן הפך המנהג של הפיכת "נהג הבוס" למין שליח ועוור־בית למוסד חברתי אצל חלק מהקצינים.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה אמת בידיעות הנ"ל?
 2. אם יש יסוד לידיעות, מה עושה השר לחסל תו־פעה אנטי־חברתית ופגומה זו?
- שר־הבטחון ש. פרס:
- 2*1. חבר־הכנסת ידידיה בארי הגיש שאילתה וזה, ותשובתי מהיום לשאילתה שלו מס' 4186 עונה גם על שאילותך.

4767. ריב דמים בפנימיה צבאית של חיל החימוש
חבר־הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום י"ט בטבת תשל"ו (23 בדצמבר 1975):

בעקבות כתבה שפורסמה ב"ידיעות אחרונות" (21 בדצמבר 1975, עמ' 13), על תלמיד פנימיה צבאית של חיל החימוש שהסתבך בתיגרת גרוזינים וסכינים עם חבריו ואף עמד לדין בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, הנני שואל כלהלן:

- א. מה אכן התרחש בפנימיית חיל החימוש סביב פרשה זו והאם הדיווח בעתון הוא נכון?
- ב. האם נערכה חקירה על המשטר ודרכי החינוך השוררים בפנימיה הצבאית של חיל החימוש שתלמיד מצטיין מוצא בה עצמו כריב דמים עם חבריו?
- ג. האם נקט צה"ל אמצעים כל שהם כלפי הממונים על פנימיית חיל החימוש, במגמה שמעשים מעין אלה לא יישנו בעתיד?

מה הצעדים שנקטו?

שר־הבטחון ש. פרס:

א. הכתבה בעיקרה נכונה, אם כי כמה מפרטיה

4186. ידיעות בדבר ניצול לרעה
של רכב ודלק צבאיים

חבר־הכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בתשרי תשל"ו (28 בספטמבר 1975):

הדו־שבעון "חדשות התחבורה" מוסר בגליונו מיום 19 בספטמבר 1975 כי קצינים רבים בצה"ל מנצלים לצרכים פרטיים את הרכב הצבאי הצמוד אליהם ועושים את הנהג הצמוד למעין משרת־שליח, העוסק, בין השאר, בנסיעה לקניות בסופרמארקט ובהבאת ילדים מן הגן. ביחידות רבות שורר עודף של כלי רכב ואלה מנוצלים לטיוולים פרטיים.

כן נמסר בידיעה האמורה, כי בסיני "הדלק זורם כמעט בצורה חפשית" באין מונה על מכלי הדלק הצבאיים ובאין פיקוח, וכי בתלושים הנמסרים לידי הממונים על אספקת הדלק נעשה מסחר.

אבקש לדעת:

1. האם המידע דלעיל נבדק?
2. אם כן — מה העלתה הבדיקה?
3. אילו צעדים ננקטו בעקבות הכתבה?
4. מה הן ההוראות לקציני צה"ל באשר לניצול רכב צמוד?
5. כיצד נאכפות הוראות אלו?
6. מדוע אין פיקוח על השימוש בדלק צבאי בסיני?

שר־הבטחון ש. פרס:

אני רואה שחבר־הכנסת בארי איננו, כך שאני יכול למסור את התשובה ישר לפרוטוקול.

ח"יר פ. שינמן:

רצוי להשיב עליה.

שר־הבטחון ש. פרס:

לשאלות 6*1. פקודות הצבא מתירות ביצוע נסיעות ברכב צבאי למטרות פרטיות על־פי קריטריונים מדוייקים וברורים. באשר לביצוע נסיעות למטרות פרטיות המבוצעות על־ידי נהג צבאי קובעות הפקודות דלהלן: (א) לצרכים רפואיים דחופים (קופת־חולים, בית־חולים, רופא); (ב) להסעת המשפחה לאירועים צבאיים רשמיים; (ג) לצרכים דחופים — באופן חד־פעמי; (ד) אישור להסעת בני משפחה לצרכים דחופים חד־פעמיים יינתן על־ידי מפקד בדרגת סגן־אלוף ומעלה; (ה) במקרי ריש משמרת הקבע אינו יכול לנהוג בעצמו מטעמים רפואיים, רשאי ראש אכ"א להתיר לו בכתב לתקופה מוגדרת להסתייע בנהג צבאי לביצוע נסיעות פרטיות. אם בנסיבות העניין אין הוא יכול להסתייע בנהג צבאי, רשאי ראש אכ"א להתיר לו להסתייע באדם אחר בנהגת הרכב. הפקודות משוננות מדי תקופה בכל יחידות הצבא.

מיכל הדלק שמדובר בו מוצב על מרכב גבוה, והתידי לוק מבוצע על־ידי שני אנשים, החייל המתדלק והנהג. המתדלק מפעיל את ברו המיכל והנהג אוחו בפייח המילוי.

צה"ל מקיים פיקוח קבוע על השימוש בדלק צבאי

המחנה באישור מפקד האזור. האזרחים מקבלים שי-
רותים חלקיים מהמחנה מכוח החלטת הממשלה.

ב. לי לא ידוע על כך.

ג. על-מנת לאפשר תנאי מגורים סבירים למש-
פחות, שרובן עם ילדים, בוצעו עבודות עפר ותשתית
להעמדת קאראוואנים, מבנים טרומיים ואהלים בשטח
התפוס המיועד להרחבת המחנה הצבאי.

5042. גורל מיתקני צה"ל בסיני באזורים שפנו

חבריהכנסת א. אבטבי שואל את שר הבטחון ביום כ"ה
בשבט תשל"ו (27 בינואר 1976):

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. מה עלה בגורלם של כל מיתקני צה"ל באזורים
בסיני?

ב. האם נמכרו המיתקנים לכוחות האו"ם?

ג. אם כן — האם נמכרו במחיר ריאלי, ומה
הוא?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. חלקם הועתקו לקווים החדשים; פורק ופונה ציוד
בשווי של 200 מיליון לירות; מה שלא דרוש היה להע-
ברה ולא ניתן היה לפירוק — פוצץ.

ב. המחנות הועברו לרשות האו"ם, וכן גם צינורות
מים וקווי קשר. המחירים נקבעו לפי הגיון המתאים
למציאות — כיסוי השקעה עצמית והפגנת רצון טוב.

5080. רשימת מטוסים על-ידי מצרים מארצות מערביות

חבריהכנסת א. אבטבי שואל את שר הבטחון ביום ב'
באדר א' תשל"ו (3 בפברואר 1976):

שר המלחמה המצרי הודיע על צירוף מטוסים חד-
שים לחיל האוויר המצרי. משקיפים שונים הביעו הש-
עות שמטוסים אלה הם רכש מארץ מערבית.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. היש בידי ממשלת ישראל ידיעות מה מספר המ-
טוסים החדשים שנכנסו לפעולה בחיל האוויר המצ-
רי?

ב. האם אכן נרכשו מטוסים אלה מארץ מער-
בית?

ג. אם כן — מאיזו ארץ, וכיצד בדעת ישראל להגיב
על עיסקה זאת, הפוגעת במאזן הצבאי באזור?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. כל מה שאוכל לפרט במסגרת של תגובה לש-
אילתה הוא שידוע לנו שמצרים קיבלה לאחרונה מטוסים
מסוגים שונים מארצות המערב — בעיקר מצרפת ומבריי-
טניה.

5086. התעלמות הנוהגים מרכב צבאי מחיילים הממתינים
להסעה

חבריהכנסת י. תמיר שואל את שר הבטחון ביום ב' באדר
א' תשל"ו (3 בפברואר 1976):

בעת נסיעה בדרכים אני נתקל בתופעה שרכב
צבאי פנוי מנוסעים חולף ליד תורי חיילים הממ-

אינם מדויקים. השוחר לא היה חניך מצטיין ואף לא
התלונן על התעללות חבריו בו. במקרה יחיד התלוננה
אמו שחבר למחלקה היכה את בנה, ולאחר בירור הוענש
המכה.

ב.ג. התקרית היתה חריג בחיי הפנימיה. המשטר
והמשמעת בפנימיה הם בהתאם לתקנון הנהוג בפנימיות
הקדם-צבאיות. הפנימיה פועלת זה 18 שנה, ובין כתליה
התחנכו יותר מ-2,000 חניכים. בירור המקרה העלה שה-
מונים במקום לא יכלו למנוע את התקרית, ולא נמצאה,
על כן, כל סיבה לנקוט אמצעים כלשהם כלפי האחראים
בפנימיה. סגל הבסיס הודרך להעמיק את ערנותו ומ-
עורבותו בחיי השוחרים.

4961. ידיעה בדבר אימון יחידות של אש"פ בקרים

חבריהכנסת י. תמיר שואל את שר הבטחון ביום ט"ז
בשבט תשל"ו (18 בינואר 1976):

השבועון "ניוויז" מ-11 בינואר 1976 מוסר שב-
רית-המועצות מאמנת יחידת אש"פ בקרים. בין היתר
מגלה השבועון שמדריכים מהצבא האדום יאמנו את
היחידה (50-60 איש) כשנתיים. המחנה שימש בעבר
לאימון יחידות קובאניות ואפריקניות, ובמיוחד אנגו-
לים.

יואיל השר להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מה ידוע בנדון בנוסף על הפירסום
הנ"ל?

3. מה היא תגובת ממשלת ישראל לגילוי הזה?

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. ידוע לנו על אימון מחבלי אש"פ באופן קבוע
ברוסיה.

4992. השירותים הניתנים על-ידי צה"ל לאזרחים
המתגוררים במחנה קדום

חבריהכנסת מ. פעיל שואל את שר הבטחון ביום י"ז
בשבט תשל"ו (19 בינואר 1976):

אבקשך מאוד להשיב לי דבר על השאלות הבאות,
הנוגעות למחנה הצבאי בקדום אשר בקירבת שכם:

א. מה הבסיס המשפטי-חוקי אשר על-פיו שוהה
קבוצת אזרחים בתוך חוכו של מחנה צבאי, כשקבוצת
האזרחים ומשפחותיהם נזנים אובייקטיבית וסובייקטי-
בית ממערכת השירותים הענפה של המחנה הצבאי?

ב. האם יודע כבוד השר כי אזרחים אלה, המתגור-
רים עם משפחותיהם במחנה קדום, עוסקים בעבודה פו-
ליטית במחנה על-ידי פעילות של שיכנוע ותעמולה כלפי
החיילים, פעילות שאינה נסבלת על-פי חוקי ה-
וחוקי צה"ל?

ג. האם מוכן כבוד השר להסביר לכנסת מה פירושה
של עבודת הכשרת הקרקע על-ידי ציוד מכאני הנדסי,
המתנהלת בסביבות מחנה קדום בימים האחרונים?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. הבסיס המשפטי לשהייה הוא היתר של מפקד

שרי-הבטחון ש. פרס :
מה הם צריכים לעשות ?

מאיר פעיל (מוקד) :
לבדוק אם באותו יום בלוד חיילים שבאו מקריית-
ארבע לא הטיפו בפומבי לכל מיני אזרחים לא לתת
לילדי יונדף לצאת מן הארץ.

שרי-הבטחון ש. פרס :
לדעתי לא ניתן הדבר לבדיקה.

5149. סירובה של מצרים לאפשר לספינות של כוח החי-
רום של האו"ם לפטרל במפרץ סואץ

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר הבטחון ביום ט'
באדר א' תשל"ו (10 בפברואר 1976) :

לאור פירסום בעתון "ידיעות אחרונות" מ-4 בפב-
רואר 1976 על-אודות סירובה של מצרים להרשות לס-
פינות מכוח החירום של האו"ם לפטרל במפרץ סואץ,
אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי :

1. האם סירוב זה עולה בקנה אחד עם הסכם
ז'נבה ?

2. אם לא — מה עושה ממשלת ישראל כדי להביא
לביצוע הסכם ז'נבה בנושא מסויים זה כלשונו ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

1. התשובה שלילית. לפי ההסכם על כוח האו"ם
לערוך גם פאטרולים ימיים.

2. גנרל סילאסו מטפל בעניין.

הי"ר פ. שינמן :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד) :

האם במקרה זה ובמקרים ששאלתי עליהם וקיבלתי
תשובה בשבוע שעבר, צירוף החריגות האלה של מצרים
מהסכם הפרדת הכוחות אינו מסתכם בסופו של דבר
בשינוי מהותי של ההסכם ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

לדעתי לא. במקרה זה נבעה ההתנגדות של מצרים
מן המינוח. היה כתוב: Land, air and coastal Patrols.
המצרים טענו ש- Coastal Patrols אלה פאטרולים
חופיים, ואילו אנחנו טענו שאלה פאטרולים ימיים. גם
ההגיון לצדנו, מפני שאם כתוב: Land and air, זמובן
שהממד השלישי הוא ים. האו"ם הוא בדעתנו, ועל
כן הכריע כפי שהכריע.

5162. המשך מעצרו המינהלי של מוחמד פעה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום י"א
באדר א' תשל"ו (12 בפברואר 1976) :

מוחמד פעה, מהכפר סאהריה ליד חברון, עצור
זה שנתיים במעצר מינהלי. תקופה מסוימת הוחזק בבית-
הסוהר רמלה, עתה הוא נמצא בבית-הכלא בחברון.
העצור הנ"ל חולה מאוד באסטמה, אולקוס ודיסקוס.
לעתים קרובות הוא מקבל התקפות אסטמה קשות המס-
כנות את חייו. לגבי עצור זה לא הובא שום כתב-
אישום, והמשך ישיבתו בבית-הסוהר מהווה סכנה לחייו.

תינים לטרמפים — ואינו נעצר. הדבר אינו מובן.
ב"במחנה" (גליון 1431, מ-14 בינואר 1976) מתפרסם
מכתב של סג"מ ראובן אסטרך (ד. צ. 1397). תכנו
צורף בזה.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

1. כיצד קורה שחיילים וקצינים אינם אוספים טרמ-
פיסטים ?

2. מה עושה השר והמטכ"ל לחייב הסעת חיילים
ברכב צבאי ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

1-2. פקודת מטכ"ל מס' 33.0119 קובעת שחובה על
רכב צבאי לאסוף חיילים המבקשים הסעה, להוציא מק-
רים המפורטים בפקודה, כמו משימות מיוחדות לאותו
רכב או התנהגות בניגוד לפקודות של החיילים בכ-
ביש.

הצבא פועל להגברת התודעה בקרב הנוהגים ברכב
צבאי לגבי חובת איסופם של חיילים הממתינים להסעה.
כל חייל יכול להגיש קבילה נגד רכב צבאי שלא עצר
לבקשתו ; קבילתו נבדקה עניינית, ואם מתברר כי נהג
הרכב אכן פעל בניגוד לפקודות הצבא, ניתנת הוראה
להעמידו לדין משמעתי.

5134. ידיעה בדבר התערבות של חיילי צה"ל בפרשת
ילדי יונדף

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום ט'
באדר א' תשל"ו (10 בפברואר 1976) :

אבקש את כבוד השר להשיב לי על השאלות
הבאות :

א. האם נכון המידע, ששודר בחדשות רשות השי-
דור, כי ביום א', 1 בפברואר 1976, בשעות הבוקר
הופיעו חיילים במדים במסוף הנוסעים של שדה-התעופה
בן-גוריון, כשהם מפצירים ומנסים לשכנע נוסעים לא
לעלות על מטוס "אל על" שעמד להמריא לפראנקפורט
ולהטיס לשם גם את ילדי יונדף ?

ב. האם פעילות זו של חיילים אינה פעילות פוליטית
מובהקת ?

ג. מי הגורם אשר הורה על הפעילות הנזכרת של
החיילים בפרשת ילדי יונדף במסוף של שדה-התעופה
בן-גוריון ?

ד. האם הצליחו שלטונות צה"ל לאתר את החיילים
הנ"ל ואת מפקדיהם ולנקוט נגדם צעדים משמעתיים ?
מה הצעדים שנקטו ?

שרי-הבטחון ש. פרס :

א-ד. אין אפשרות לבדוק אמיתות השידור. מובן
ששום גורם לא הורה על פעילות כזו, אם בכלל
בוצעה.

הי"ר פ. שינמן :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד) :

אני לא מבין מדוע אי-אפשר לבדוק. יש צבא
שלטונות של מטרה צבאית וחוקרים למיניהם.

הנני שואל:

מאיר פעיל (מוקד):
לשאלה ה' הכתובה בשאילתה: מה ההסבר
של כבוד השר?

שר-הבטחון ש. פרס:
הסיבה, כפי שאנחנו משערים, היא שפירושו לא
נכון לפסק-דין בעניין תפילה בהר-הבית גרם להסתה
ברחוב הערבי.

5182. ידיעה כדבר העלמת הכנסות על-ידי
חברת "רגבים"

חבר-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום ט"ו
באדר א' תשל"ו (16 בפברואר 1976):

מנהלי "רגבים", חברה לעבודות עפר, נעצרו כח-
שודים בהעלמת הכנסות מיבוא 19 דחפורים מדגם ד-9.

שאלותי הן:

1. האם יובאו הדחפורים כציוד צבאי?
2. מי יזם את עיסקת הדחפורים כפי שבוצעה?
3. על מי חל המכס בסך 5.2 מיליון לירות? האם
התחייב משרד הבטחון בחוזה לשלם את המכס והמסים
על יבוא הדחפורים?
4. כיצד ועל-ידי מי הוצאו הדחפורים מן הנמל?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. הדחפורים יובאו, באישור משרד הבטחון, כציוד
המשמש לצרכים צבאיים, בהתאם לפרט 621 לתעריף
המכס. עלי להוסיף שהיועץ המשפטי לממשלה פרופסור
א. ברק קבע כי "לא היתה כל הצדקה לביצוע מעצרים
של מנהלי "רגבים" כחשודים בהעלמת מכס בסך 5.2
מיליון לירות וכי החשד נגד מנהלי "רגבים" מתייחס
ליבוא חלקי-חילוף בלבד, שערכם כ-50,000 דולר".

2—4. משרד הבטחון.

5196. ידיעות על הרחבת ההתיישבות כאלון-מורה

חבר-הכנסת ב. מואב שאל את שר הבטחון ביום ט"ז
באדר א' תשל"ו (17 בפברואר 1976):

בדף-קשר של "גוש אמונים" נמסר על חדשות מאלון
מורה: "הממשלה תדון בהתיישבות ביהודה ושומרון לפי
הסכם אלון-מורה" וכי "ביום ד' האחרון החלו טראק-
טורים בהכשרת השטח שמעבר לגדר בשביל 30 הקא-
ראוואנים החדשים" וכי "התכנית להקמת המקווה אוש-
רה", ו"יוכשר שטח מתאים למבני ציבור ומגורי רווי-
קים".

שאלותי הן:

1. האם אינפורמציה זו נכונה, כולה או בחלקה?
אם רק בחלקה — באיזה חלק?
2. מתי עומדת הממשלה או ועדת השרים לדון בהת-
יישבות באלון-מורה (במחנה קדום)?
3. האם המפקד הצבאי אישר את העבודות המבוצע-
ות ליד המחנה הצבאי, — ואם התשובה חיובית, האם
נעשה הדבר בידיעת שר הבטחון ו/או הממשלה, תוך
תיאום עמם?

1. מדוע נמשך מעצרו של מוחמד סעדה זה שנתיים,
כשאין בידי השלטונות שום האשמה נגדו?

2. האם מוכן השר לבדוק מקרה זה, ובהתחשב גם
במצב בריאותו הרעוע — לשחררו?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. המפקד הצבאי סבור כי בטחון הציבור מחייב
המשך מעצרו של הנדון.

2. המקרה נבדק; לא מצאתי סיבה המחייבת הת-
ערבותי בשיקוליו של המפקד הצבאי. אשר לעניין מצב
בריאותו הרעוע של הנדון, שלטונות הכלא מגישים לו
את הטיפול הדרוש.

5164. ההתרחשויות בכתי-הספר

"האשמייה" ו"אל-בירה"

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הבטחון ביום י"א
באדר א' תשל"ו (12 בפברואר 1976):

צורך בזה עותק מצולם של כרוז מטעם ועד הס-
טודנטים הערבים.

אבקש מאת כבודו להשיב לי על השאלות הבאות
הנובעות מתוכן הכרוז:

א. האם נכון ששלטונות הממשל הצבאי הורו על
סגירת בית-הספר התיכון "אל-האשמייה" ברמאללה? מדוע
לא נפתח בית-הספר מחדש?

ב. האם נכון ששלטונות הממשל הצבאי הורו גם
על סגירת בית-הספר התיכון "אל-בירה"? מדוע לא
נפתח בית-ספר זה מחדש?

ג. האם נכון שהיילי צה"ל נכנסו לבית-הספר "אל-
בירה" ב-31 בינואר 1976 והתנהגו באלימות כלפי מורות
ותלמידות?

ד. האם נכון כי מורות קיבלו מכתבי השעיה ופי-
טורין מידי שלטונות החינוך של הממשל הצבאי?

ה. מה ההסבר של כבוד השר להתרחשויות אשר
חלו בשני בתי-הספר התיכוניים הנ"ל ברמאללה בסוף
ינואר 1976?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. שלטונות הממשל הצבאי הורו על סגירת בית-
הספר התיכון "האשמייה", עקב התפרעויות של תלמי-
דים בתוך חצר בית-הספר, שלוו בזריקת אבנים על
כוחות הבטחון. בית-הספר נפתח ב-28 בפברואר 1976.

ב. התשובה שלילית.

ג. התשובה חיובית. הדבר נעשה לאחר שהתלמידות
התפרעו, זרקו אבנים אל מחוץ לבית-הספר, הקימו מח-
סום אבנים בכביש, קיללו וקראו קריאות גנאי.

ד. רק מורה אחת, שהרימה יד על המושל, ואף
נשפטה בבית-המשפט הצבאי, הושעתה ולפני ימים אח-
דים הוחזרה לעבודתה.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

חוברת כ"א, ישיבה רע"ד
— שאילות ותשובות (פרס, שינמן, מואב, נוף, מויאל) —

לך. אני מתחייב להמציא לך בכתב את כל הפרטים המדויקים, בלא להעסיק את הכנסת בנושא זה.

4862. ידיעה בדבר החוקה ממושכת של רכב שכור על-ידי משרד התקשורת

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר התקשורת ביום ד' שבט תשל"ו (6 בינואר 1976):

בעקבות מאמר בעתון "הארץ" מתאריך 30 בדצמבר 1975, הנושא את הכותרת "משרד התקשורת: ציוד מושבת בערך של 650 מיליון לירות", אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם נכון כי המשרד מחזיק רכב שכור במשך שנתים?

2. האם תבע מנהל הרכב במשרד לחדול מכך?

3. אם כן — מה היו הנימוקים שלא להיענות לפני ייתו?

4. מה בדעת השר לעשות לתיקון המצב בנושא זה?

5. האם נכון כי 70 מכוונות לחיבור כבלים עומדות במחסנים מאחר שטכנאים מסרבים להפעילן?

6. מה מתכוון משרדך לעשות כדי להפעיל את המכוונות הנ"ל?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

1. המדובר בשכירת 3 מכוניות נוסעים ממינהל הרכב הממשלתי בשביל 3 פקידים בכירים במשרד.

2. מינהל הרכב הממשלתי פנה אל משרדנו בבקשה להפסיק המשך שכירת הרכב או, אלטרנטיבית, להשיג את האישורים לכך.

3. פנינו אל משרד האוצר והוסכם שהמכוניות ייש-ארו לרשות הפקידים הללו עד לקבלת החלטה על-ידי ועדת השרים המטפלת בנושא.

4. פנינו אל ועדת השרים, ועם קבלת החלטה נפעל בהתאם.

5. במשך שלוש השנים האחרונות רכש המשרד כמאה מכשירים לחיבור כבלים במטרה להעלות את הפירון ולייעל את העבודה. העובדים התנגדו להפעלתם מתשש לפגיעה בהכנסתם.

6. ב-4 בדצמבר 1975 הוחלט על דעת כל הצדדים להפעיל את המכשירים ונקבעה תקופת הסתגלות.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

האם אני צריך להבין מדברי כבוד סגן השר שהפ-נייה אל שני משרדי ממשלה סמוכים גמשת שנתיים ימים?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

הפרוצדורות גוזלות זמן. לא עשו זאת מתחת לשול-חן. הדבר נעשה באישור המינהל.

שר-הבטחון ש. פרס:

1-3. הבהרתי את העניין בתשובה מהיום על שאילות מס' 4992 של חבר-הכנסת מאיר פעיל.

2. בעתיד הלא-רחוק.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת בועז מואב.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

האם נעשה הדבר בידיעת שר הבטחון או המ-שלה או תוך תיאום עמה?

שר-הבטחון ש. פרס:

אם אתה מתכוון לקאראוואנים ולדברים האלה, ה-תשובה היא חיובית. זה נעשה על דעת הממשלה.

4855. ידיעה בדבר אי-ניצול של ציוד תקשורת רב-ערך

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר התקשורת ביום ב' שבט תשל"ו (4 בינואר 1976):

במאמר שהופיע בעתון "הארץ" בתאריך 3 בדצמבר 1975 כותרתו היא "משרד התקשורת: ציוד מוש-בת בערך של 650 מיליון לירות" וכותבו הוא עוזי בנזימן, מובא כי "במאסר 1976 יהיה ערך הציוד הלא-מנוצל שבידי משרד התקשורת (במחירי היום) 650 מיליון לירות".

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. מה היא הסיבה לעובדה שציוד יקר-ערך עומד מושבת?

3. האם נכונים החישובים המלמדים כי במאסר 1976 יהיה הפער בין כמות הציוד לניצולו 40%?

4. מה מתכוון משרדך לעשות כדי לנצל ציוד זה?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

1. הידיעות כפי שהציגן העתונאי הנכבד אינן מדוי-יקות. מנכ"ל המשרד פירסם באותו עתון ב-7 בינואר 1976 מאמר הדוחה את כל הטענות האלה.

2. הציוד היקר אינו מושבת, אלא שצרכי העבודה מחייבים החזקת מלאי של ציוד בהיקף גרוב, ואין בשום פנים לראות בציוד זה ציוד מושבת.

3. אין החישובים נכונים. הפער בין כמות הציוד המותקן במירכוזות טלפונים לבין כמות הטלפונים הפוע-לים יהיה במאסר 1976 17%, יחס גמון מזה המקובל בעולם.

4. הציוד מנוצל לפי התכניות הקיימות.

היו"ר פ. שינמן:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):

מאחר שכבוד סגן השר אומר כי הידיעות אינן מדויקות, מה הן, בתמצית, העובדות?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

נדמה לי שבמסגרת שאלה נוספת לא אוכל להשיב

4891. הרחבת שירותי הטלפון למושב בית-אלעזרי

חברת-הכנסת ש. אלוני שאלה את שר התקשורת ביום ט' בשבט תשל"ו (11 בינואר 1976):

במושב בית-אלעזרי על-יד רחובות כ-140 משפחות, ומאז היווסדו קיימים במושב שני מכשירי טלפון בלבד.

שאלתי היא:

האם מתכוון משרד התקשורת להרחיב את רשת הטלפונים במקום ולהגדיל את מספר הטלפונים שיעמדו לרשות התושבים, ומתי?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

מושב בית-אלעזרי מחובר למרכזות הטלפונים רחובות.

במירכות הנ"ל אין כיום כל אפשרות לחבר טלפונים נוספים. אולם לשנת הכספים 1977/78 מתוכננת הפעלת מירכות חדשה, רחובות 2, שתאפשר לתת טלפונים נוספים למושב.

4964. הסכנה שבהפסקת תשלום בעד שעות נוספות לעובדי הנדסה במשרד התקשורת

חברת-הכנסת פ. גרופר שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בשבט תשל"ו (18 בינואר 1976):

בגילוי-דעת מטעם ועד עובדי הנדסה (טלפון) במשרד התקשורת בתל-אביב, שצורף בזה והגיע לידי 12 בינואר 1976, מצויין כי הפסקת השעות הנוספות של העובדים המועסקים בעבודות פיתוח בהנדסה תל-אביב תביא לעיכוב במתן טלפונים ל-40,000 מגויים.

אבקש לדעת:

1. האם תוכן גילוי-הדעת נכון?

2. אם כן — מה בדעת השר לעשות בנדון כדי למנוע פגיעה בציבור הממתינים למכשירי טלפון?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

1. תוכן גילוי-הדעת אינו נכון.

2. הנהלת משרד התקשורת החליטה על הפסקת השעות הנוספות בעקבות הסאנקציות שנקטו העובדים. ההגיון הציבורי אומר שמי שאינו עושה את העבודה המוטלת עליו במשך יום עבודה רגיל, אין צורך לאשר לו שעות נוספות.

רק עבודה תקינה תאפשר מניעת פגיעה בציבור הממתינים. ואני רוצה לקוות, מאחר שעובדי הנדסה בתל-אביב חזרו בהם מעמדתם, שהעבודה תהיה להבא סדירה ותקינה.

5045. הכטחת הפעלת שידורים כגלים קצרים

חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמוזלינו שאלה את שר התקשורת ביום כ"ה בשבט תשל"ו (27 בינואר 1976):

במאמר ראשי בעתון "דבר" מיום 23 בינואר 1976, בכותרת "מחדל הגלים הקצרים", נאמר שמדינת ישראל איננה מנצלת, מסיבות טכניות (סאנקציות עובדי הדו-

אר), זה זמן רב את היכולת העצומה לשרר בגלים קצרים למדינות מרוחקות מישראל. בימים שישראל זקוקה להסברה על-מנת להשפיע על דעת-הקהל הבינלאומית, לא מנוצל מכשיר רב-אפשרויות, שבנייתו על-תה יותר ממיליון לירות.

רצוני לשאול:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?

2. אם כן — אילו אמצעים עומד לנקוט כבוד השר כדי להבטיח הפעלה תקינה של השידורים?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

1. הפירסום אינו תואם את המציאות, והעתון בעצמו פירסם הכחשה והבהיר שהסאנקציות נקוטות בידי עובדי רשות השידור ולא בידי משרד התקשורת.

2. אי לכך אין הדבר נוגע כלל למשרד התקשורת.

5053. מצב שירותי הדואר והטלפון בבית-צפא

חברת-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר התקשורת ביום כ"ו בשבט תשל"ו (28 בינואר 1976):

בבית-צפא בירושלים גרות כ-500 משפחות. בשני חלקי בית-צפא עובד רק מחלק דואר אחד. דברי דואר אינם מגיעים לכתובתם, הרבה מכתבים מוחזרים וכתוב עליהם "לא ידוע", ביניהם דברי דואר חשובים — לדוגמה, הודעה על איחוד משפחות. מצב זה גורם סבל ונוק לתושבי בית-צפא.

הנני שואל:

1. מדוע לא יוקם סניף דואר בבית-צפא?

2. מדוע לא יותקנו טלפונים ציבוריים מספר?

3. האם מוכן כבוד השר לפעול להבטחת שירותי דואר וטלפון מסודרים לתושבי בית-צפא?

סגן שר התקשורת א. מויאל:

1. אין בשלב זה הצדקה כלכלית לפתיחתו של סניף דואר במקום, וזאת לפי התקנים הקיימים במשרד.

כל דברי הדואר לתושבי בית-צפא נמסרו לתעודתם ללא עיכוב, ואין לכן כל צורך בתוספת כוח-אדם. החזרת דברי דואר נובעת בעיקר מרישום משובש או לא מלא של שמות הנמענים.

2. בשכונה קיימים שני טלפונים ציבוריים, שמס-פריחהם 38384 ו-62709.

3. מכל האמור מתברר שתושבי הכפר מקבלים שירותי דואר וטלפון תקינים.

5088. הצעה להספקת טלפונים על-ידי שירותי הנדסה

חברת-הכנסת ב. מואב שאל את שר התקשורת ביום ב' באדר א' תשל"ו (3 בפברואר 1976):

בעתון "דבר" מיום 26 בינואר 1976 נתפרסמה ידיעה מאת חיים ליפשיץ, המדברת על הצעה כי "שירותי הנדסה יספקו בעצמם את הטלפונים לציבור".

חברת כ"א, ישיבה רע"ד, ו' אדר ב' תשל"ו (8 מארס 1976) — שאילתות ותשובות (מואב, מזיאל, אפרת, קורן, שינמן) —

שאלותי הן :

אבקש לדעת :

1. האם ידוע לשר מה קורה בסניף זה, ועל שום מה נמשכים השיפוצים זמן רב כל כך ?
2. האם יכול השר להצביע על מועד סיום השיפוצים ופתיחת הסניף לשירות תקין לקהל ?
3. האם לא ניתן היה ליצור תנאים יותר סבירים לעבודה בתקופת הביניים ?

סגן שר התקשורת א. מזיאל :

1. אני מודע בהחלט לעניין.
2. לצערי, מסיבות חיצוניות אשר אינן תלויות במשרד, כגון חוסר תקציב, מלחמה, גיוסים וכו', נתעכבה פתיחת הסניף לשירות תקין לקהל.

לפי בקשתי המיוחדת הואצה העבודה במקום בשינוי תנאי פעולה עם מע"צ.

בתקופת השיפוצים עשינו כמיטב יכולתנו כדי להקל על הציבור.

3. אני שמח להודיע כי עשינו את הסידורים הדרושים כדי שהסניף ייפתח לרשות הקהל עד סוף חודש פברואר.

ואכן הסניף נפתח מחדש לעבודה תקינה החל מ־22 בפברואר 1976.

5106. אי־קלימתם של שידורי הטלוויזיה הישראלית בימינו הבקעה

חבר־הכנסת ד. קורן שאל את שר התקשורת ביום ג' באדר א' תשל"ו (4 בפברואר 1976):

בביקורי בהיאחזות הנח"ל בנערן הובר לי שאין הם יכולים לצפות בטלוויזיה של ישראל, כיוון שזו אינה מגיעה אליהם. הטלוויזיה שהם רואים היא זו של ירדן.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

מה נעשה לשם הקמת תחנת תמסורת אשר תאפשר לשר לתושבי הבקעה לחזות בטלוויזיה הישראלית ?

סגן שר התקשורת א. מזיאל :

יש קשיים במרבית ישובי הבקעה בקליטת הטלוויזיה הישראלית.

המשרד ערך את הבדיקות הדרושות והכין תכנית לפתרון הבעיה עליידי הקמת תחנת תמסורת.

אומדן ההוצאה להקמת התחנה הוא 2,500,000 ל"י. רות. בשל חוסר תקציב נדחה מפעם לפעם ביצוע התכנית.

הידי' פ. שינמן :

חברי הכנסת, סימנו את סדר־היום של ישיבה זו. הישיבה הבאה תתקיים, אם־ירצה־השם, מחר בשעה 15:00. ישיבה זו נעולה.

1. אם שירותי ההנדסה מסוגלים לספק את הטלפונים לציבור באופן ישיר, לשם מה יש צורך בפתיחת לשכות אזוריות, על כל ההוצאות הכרוכות בכך ?

2. האם בדק משרד התקשורת את האפשרויות של תשלום בעד התקנת טלפון בבנק הדואר כדי לחסוך בהוצאות אדמיניסטרטיביות ?

3. האם הקמת הלשכות האזוריות היתה כרוכה בקבלת עובדים חדשים למשרד התקשורת ? אם כן — כמה עובדים חדשים נתקבלו ללשכות אלו בשנת התקציב 1975/76 ?

סגן שר התקשורת א. מזיאל :

1. קיימת הפרדה ברורה בין תפקידי שירותי ההנדסה ושירותי הטלפון.

שירותי הטלפון מטפלים בכל הקשור לצד המסחרי של רשת הטלפונים: קבלת הבקשות וסיווגן, קביעת עדיפויות, והסדרת התשלומים.

הפרדה זו היתה תמיד קיימת ומקובלת על הכל, ואין לה שום קשר עם פתיחת הלשכות האזוריות, שמטרתן לקרב את השירות לאזרח כדי שהתושבים לא יצטרכו לפנות לתל־אביב בכל בירור.

2. כבר היום התשלום בעד התקנת טלפון נעשה בבנק הדואר.

3. בשנת התקציב האחרונה לא רק שלא גדל מספר העובדים בשירותי הטלפון אלא הוא אף קטן, בהתאם למדיניות הממשלה.

למעשה איוש הלשכות האזוריות נעשה על־ידי העברת עובדים, ולא על־ידי הגדלת התקנים.

5105. סניף הדואר ברחוב וייצמן 52, תל־אביב

חבר־הכנסת א. אפרת שאל את שר התקשורת ביום ג' באדר א' תשל"ו (4 בפברואר 1976):

קיבלתי הודעה כי חבילה המיועדת לי, שעקב גדלה לא הוכנסה לתיבת הדואר של דירתי, נמצאת בסניף הדואר ברחוב וייצמן 52 בתל־אביב.

באתי לשם בשעה 9:30 בבוקר ומצאתי את הדלת הראשית סגורה. לא מצאתי הודעה שיש כניסה אחת, אבל אזרח אדיב שעבר במקרה אמר לי כי הכניסה היא מצד החצר וחושבי הסביבה סובלים מאי־נוחות רבה בתנאי העבודה הקשים בסניף, עקב שיפוצים הנמשכים כבר יותר משנה.

בנוכחותי ראיתי שבחדר החבילות היתה הצטברות רבה של לקוחות, עד כדי כך שעמדתי בפתח החדר כאשר גשם יורד עלי ועל אחרים שעמדו בי תור. ויתרתי על קבלת החבילה, כי לא יכולתי להמתין בתור בתנאים אלה.